— સુધરેલી રીત મુજબ —
વર્નાક્યુલર ટેક્સ્ટ બુકસ રીવિઝન કમિટીએ
— તૈયાર કરેલી —

ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

(કવિતાની સમજુતી; પાઠના સવાલ તથા સાર; ભૂગોળના સવાલ; અઘરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; ડ્રીલ.) (166)

— રચનાર —
મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.
શાહપોર-સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા-શા. મગનલાલ મોતીરામ.
પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું-શાહપોર, સુરત.

છાપનાર—ઠાકોરદાસ માનસીંગ.
છાપવાનું ઠેકાણું-"જૈન વિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ" ચૌટાના પૂલ ઉપર સુરત.

સને ૧૯૧૫. જુન.

કિંમત ચાર આના.

આનાની ધાત.

૪ – રૂ. ૦।	૯૨ – રૂ. ૫।।।	૧૧૨ – રૂ. ૭)
૮ – રૂ. ૦॥	૯૬ – રૂ. ૬)	૧૨૮ – રૂ. ૮)
૧૨ – રૂ. ૦।।।	૧૦૦ – રૂ. ૬।	૧૪૪ – રૂ. ૯)
૧૬ – રૂ. ૧)	૪૦૦ – રૂ. ૨૫)	૧૬૦ – રૂ. ૧૦)
૨૦ – રૂ. ૧।	૮૦૦ – રૂ. ૫૦)	૧૭૬ – રૂ. ૧૧)
૨૪ – રૂ. ૧॥	૧૦ – રૂ. ૦॥≈	૧૯૨ – રૂ. ૧૨)
૨૮ – રૂ. ૧।।।	૨૦ – રૂ. ૧।	૨૦૮ – રૂ. ૧૩)
૩૨ – રૂ. ૨)	૩૦ – રૂ. ૧।।।≈	૨૨૪ – રૂ. ૧૪)
૩૬ – રૂ. ૨।	૪૦ – રૂ. ૨॥	૨૪૦ – રૂ. ૧૫)
૪૦ – રૂ. ૨॥	૫૦ – રૂ. ૩)≈	૨૫૬ – રૂ. ૧૬)
૪૪ – રૂ. ૨।।।	૬૦ – રૂ. ૩।।।	૨૭૨ – રૂ. ૧૭)
૪૮ – રૂ. ૩)	૭૦ – રૂ. ૪।≈	૨૮૮ – રૂ. ૧૮)
૫૨ – રૂ. ૩।	૮૦ – રૂ. ૫)	૩૦૪ – રૂ. ૧૯)
૫૬ – રૂ. ૩॥	૯૦ – રૂ. ૫।≈	૩૨૦ – રૂ. ૨૦)
૬૦ – રૂ. ૩।।।	૧૦૦ – રૂ. ૬।	
રૂ. ૪)	૧૦૦૦ – રૂ. ૬૨॥	
રૂ. ૪।	૧૬ – રૂ. ૧)	
રૂ. ૪॥	૩૨ – રૂ. ૨)	
રૂ. ૪।।।	૪૮ – રૂ. ૩)	
૮૦ – રૂ. ૫)	૬૪ – રૂ. ૪)	
૮૪ – રૂ. ૫।	૮૦ – રૂ. ૫)	
૮૮ – રૂ. ૫॥	૯૬ – રૂ. ૬)	

સુરત જિલ્લાનો નકશો ૦–૩–૦

સુરત જિલ્લાનો " ભૂગોળ "

(કિં[illegible] ?? [illegible] આનો.)

રૂપીઆભારની ધાત.

રૂ.ભાર.		શેર.	અધોળ.
૧।	રૂ.ભાર.	૦)૦॥	૦॥
૨॥	,,	૦)~	૧
૩।।।	,,	૦)~॥	૧॥
૫	,,	૦)=	૨
૬।	,,	૦)=॥	૨॥
૭॥	,,	૦)≈	૩
૮।।।	,,	૦)≈॥	૩॥
૧૦	,,	૦।શેર	અથવા ૪
૧૧।	,,	૦।૦॥	૪॥
૧૨॥	,,	૦।~	૫
૧૩।।।	,,	૦।~॥	૫॥
૧૫	,,	૦।=	૬
૧૬।	,,	૦।=॥	૬॥
૧૭॥	,,	૦।≈	૭
૧૮।।।	,,	૦।≈॥	૭॥
૨૦	,,	૦॥	૮
૨૧।	,,	૦॥૦॥	૮॥
૨૨॥	,,	૦॥~	૯
૨૩।।।	,,	૦॥~॥	૯॥
૨૫	,,	૦॥=	૧૦
૨૬।	,,	૦॥=॥	૧૦॥
૨૭॥	,,	૦॥≈	૧૧
૨૮।।।	,,	૦॥≈॥	૧૧॥
૩૦	,,	૦।।।	૧૨
૩૧।	,,	૦।।।૦॥	૧૨॥
૩૨॥	,,	૦।।।~	૧૩
૩૩।।।	,,	૦।।।~॥	૧૩॥
૩૫	,,	૦।।।=	૧૪
૩૬।	,,	૦।।।=॥	૧૪॥
૩૭॥	,,	૦।।।≈	૧૫
૩૮।।।	,,	૦।।।≈॥	૧૫॥
૪૦	,,	૧	૧૬

પદાર્થપાઠ ધોરણ ૧લા માટે ત્રણ આના.

પદાર્થપાઠ ધોરણ ૨જા માટે પાંચ આના.

ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.

આળપોથી=નાનાં છોક-રાંને ભણવાની ચોપડી
આનંદ=ખુશી
હોશિયારી=ખબરદારી
અધિકારી=ઉપરી
વર્ણન=વિગતવાર કહેવું તે; બયાન
તોળવા=જોખવા;તોકવા
પોપટીઉં=ઉપલકીઉં; સમજ વગરનું
જુની ચોપડી=પાછલી ચોપડી. બીજી, પહેલી, બાળપોથી
મૂળાક્ષર=સ્વર અને વ્યંજન
બારાખડી=પદ
રમુજી=ગમત આપનારી
લાભ=ફાયદો
જોડાક્ષર=જોડેલા અક્ષર
જ્ઞાન=સમજ; ભાન
જોગ=લાયક
હકીકત=વાત
સરસ=સારી; મનને પસંદ પડે એવી
ઉમંગથી=હોંસથી
ચિત્રો=ચિત્રામણ; છબી
વાક્ય=એક અથવા વધારે શબ્દો મળીને મનમાં ધારેલો વિચાર જેથી પુરો જણાવાય તે
વાર્તા=વાત
બોધ=શિખામણ
બારીક=ઝીણી
મુકાબલો=સરખામણી
ભૂગોળ=પૃથ્વીનો ગોળો
માહીતી=ખબર
રસીલી=ગમત ભરેલી
સંબંધી=વિષે, બાબત
સાદી=સહેલી
નમુનો=નકલ
નજર કરો=ધ્યાન આપો વિચારો.
સામાન્ય=રોજ વપરાશમાં આવતી.
સોદો=માલ, ચીજ
છેતરાશો=ઠગાશો
ધ્યાન=ચિત્ત; મન
ખાત્રી=ભરોસો
ઉતાવળે આંબા ન પાકે=ઘણી ઝડપ કરવાથી કામ થાય નહિ

સાર

૧) ભણવામાં ઉતાવળ કરવી નહિ.
૨) જે વાત વાંચવામાં આવે તે ખરી છે કે ખોટી તેની જાત માહિતી મેળવવી.

પાઠ ૨ જો

ભાગ ૧ લો.

સિવાય=વગર

બ્રાહ્મણી=બાળબોધ
જુના=પહેલાંના
પ્રમાણે=મુજબ
લિપિ=ભાષા
પંડિતો=વિદ્વાન; ઘણું ભણેલા
માથું=ઉપલો ભાગ
અંક=આંકડા
અનુસ્વાર=મીડું
ધોરણ=નિયમ; રીત
વિસર્ગ=કંઇક હકારનો ઉચ્ચાર થાય એવું ચિહ્ન; અક્ષરની જોડે બે મીડાં મૂકવાં તે

પાઠ ૨ જો

ભાગ ૨ જો.

અજુકતું=અઘટતું
વિદ્યાભ્યાસ=ભણવું તે
નીપજે=થાય
લહીઓ=સારા અક્ષરનો લખનાર
લપટાવું=ફસાઇ પડવું
લાલચ=લોભ
નર્યા=રોગ વગરના
ઠાઠ=ડોળ; ભપકો
જાતે=પોતે
શ્રદ્ધા=ભરોસો; વિશ્વાસ
ઉદ્યોગી=મહેનતુ
ચેન=સુખ; નિરાંત
ફક્કડ=સહેલાણી; છેલ
ખાલી=નકામો; ફોકટ
અસલ=અગાઉ
ઝાઝો=ઘણો
મેળવી=સરખાવી

પાઠ ૩ જો

ટટ્ટુ=નાનો ઘોડો
હડહડતો=પુરેપુરો,
કળિયુગ=ખરાબ વખત
દૂર=છેટે
બૂમ=હાંક
બુદ્ધિ=અક્કલ
શરમાઇ=લજવાઇ
શ્રાવક=જૈનધર્મમાનનાર
મેળો=તમાસો
ખભે=ખાંધે
તોફાન=મસ્તી
બજાર=હાટ; ચૌટું
દોરે=લગામ પકડીને આગળ ચાલે
છતે=છે
ફરી ગઇ=જતી રહી
ખરેબપોરે=મધ્યાનકાળે
રાજાના કુંવર જેવા=કોમળ
હિંડાડે=ચલાવે
ખર્યુંપાન=ઘરડો; વૃદ્ધ
જોસબંધ=જોરથી,
સંઘ=જાત્રાળુઓનું ટોળું
ઘાતકી=દયા વગરનો; નિર્દય
ભાર=વજન; બોજો
વીખરાઇ જશે=અછવાઇ જશે
વખતસર=બરાબરવખતે
પૂલ=નદી કે ખાડી પરથી જવા આવવાને માટે બાંધેલો રસ્તો
ફીકે મોઢે=વીલે મોઢે; દીલગીર ચહેરે
પસ્તાયા=દીલગીર થયા

સલાહ=વિચાર
દશા=હાલ; હાલત; સ્થિતિ

સાર.

'આપ બુદ્ધિએ જય જયકાર, પરબુદ્ધિએ પ્રલયકાર' માટે આપણી પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે ચાલવું પણ આપણી બુદ્ધિ ખરે રસ્તે દોરવે છે કે ખોટે તેનો વિચાર કરવો.

પાઠ ૪ થો.

નરસિંહચૌદશ=વૈશાખ સુદ ચૌદશ
ભંડાર=ખજાનો
વાણીથી=બોલથી
પેદા=ઉત્પન્ન
આડું=ખોટું
સ્ત્રી પુરૂષ=ધણીધણિઆણી
ઇશ્વરભક્તિ = ઇશ્વરનું ભજન
ગાળતાં=ગુમાવતાં, કાઢતાં
રૂપ=દેખાવ, શોભા, ખૂબસુરતી
ગુજરી ગયા=મરી ગયા
ઉછેરવા=મોટા કરવા
મા પર આવી પડયું= માને માથે પડયું
સ્વભાવ=ખાસીયત
સલાહ=વિચાર
મદદ કરે=આસરો આપે
અસર=લાગણી
પરગજુ=પારકાના પર ઉપકાર કરનાર
નીવડયો=નીકળ્યો
અભ્યાસ=મહાવરો, મંડયા રહેવું તે
શિક્ષક=મહેતાજી. ગુરૂ
માનીતો=વ્હાલો, પ્યારો
નાનીમોટી=સહેલી અઘરી.
બાબતો=વિષયો
ઇચ્છે=ચાહે
સાંઢ=આખલો
પછાડી=પટકી, અફાળી
ધાર=રેલો
ખડખડ હસવા લાગ્યા= મશ્કરી કરવા લાગ્યા
અંતઃકરણ=મન, દીલ
એકદમ=ઓચીંતી
ફેંટો=માથે બાંધવાનું લુગડું
પાટો=લુગડાનો ચીરો
ઘા=જખમ
વખાણ=સારૂં કહેવું તે
જીવતો ઘેર આવત નહિ=મરી જતે
ખસ્યો નહિ=ગયો નહિ
વૈદ=દેશી દાકતર
શુદ્ધિ=ભાન
આશ્ચર્ય=નવાઇ
પરગજુપણું=પરોપકાર, પારકાનું ભલું કરવાનો ગુણ.

પાઠ=૫ મો.

ઉંમર=વરસ
ગુજરાન=ભરણ પોષણ
પ્રીતિ=હેત, પ્યાર

દયાથી ઉભરાઇ આવ્યું=
 ઘણીજ દયા આવી
આડાપડયા=બેસી ગયું;
 કુવા પડયા
ખડ=ઘાસ
જીવ આવ્યો=શુદ્ધિ
 આવી
આશીષ=સારી દુવા;
 આશિર્વાદ
ખૂંચેલો=પેસી ગએલો
કાંઠે=કિનારે
ડુબતો=બૂડતો
કુટુંબના=સગાંના
ભાઇબંધ=દોસ્તદાર
ઉભરાઇ=છલકાઇ
જંગલી=ફાડી ખાનાર
પેઠો=ગયો
કૃપાથી=મહેરબાનીથી
ઉંધો=અવળો
ટંગાવી=લટકાવી
પાડ=ઉપકાર
ઇનામ=ભેટ, બક્ષીસ
ચોભાય=ખોટી થવાય
ઘાડું=ગીચ

ઇજા=દુઃખ
સહી સલામત=સુખેથી;
 જોખમ કે અડચણ
 વગર
વિવાહ=લગ્ન
સામેલ=દાખલ

સાર.

આપણે હરેક માણસના ઉપર ઉપકાર કરતાં રહેવું જેથી ઇશ્વર આપણાપર ખુશી થશે અને આપણું ભલું કરશે.

પાઠ ૬ ઠ્ઠો.

અદલ=વાજબી
ગામઠી=મહેતાજીની
ધંધામાં=રોજગારમાં
વળગ્યો=લાગ્યો
ઉમેર્યો=વધાર્યો
પૈસાદાર=પૈસાવાળો,
હાલ=હાલત
નસીબદાર=નસીબવાન;
 ભાગ્યશાળી

ફાવતોગયો=વધતો ગયો
ધન=પૈસા, દોલત.
કીમતી=ઘણી કીંમતનો
ઘરેણાં=દાગીના
ઘડાવ્યાં=કરાવ્યાં
દોલત=પૂંજી
ખરીધા=વેચાતા લીધા
આબરૂ=કીર્તિ
મરણ પથારીપર પ-
 ડયા=મરવા પડયા
મરણ=મોત,
મિલકત=પૂંજી, દોલત
ભાગ=હિસ્સો, વહેંચણ
વર્તીશું=ચાલીશું
ત્રીજેભાગ=ત્રણભાગમાં-
 નો એક ભાગ
અર્ધોભાગ=બેભાગમાંનો
 એક ભાગ
નવમોભાગ=નવભાગમાં-
 નો એક ભાગ
કબુલાત=વચન, મો-
 ઢાનો કરાર.
દહાડોપાણી=મરણ પા-
 છળનો ખરચ

તોડ=ફેંસલો, નિકાલ
દિવાન=પ્રધાન, વજીર
ખબર=જાણ, માલમ
વાહવાહ=વખાણ
ઇન્સાફ=ન્યાય

પાઠ ૭ મો.

પોળ=શેરી
લખોટે=મંજે
સુશોભિત=દેખાવડા
અટકાવ્યો=રોક્યો;
નજીવી=નકામી, માલ વગરની
ટેવ=આદત
પાપી=દુષ્ટ
સજા=શિક્ષા (બધે
આસપાસ=આજુબાજુ;
આકાશ=ગગન
અંતર=મન
આભાસ=અજવાળું; તેજ.
ચાસ=ખેતરમાં હળે કરીને પડેલા આડા ઉભા લીટા
પાસ=પાસે, નજીક
વિશ્વપતિ=દુનીઆનો ધણી, પરમેશ્વર
વાસ=મુકામ, રહેઠાણ
ભોંયમાં=જમીનમાં
ભોંયરે=ભોંયરામાં
ઘડીએ=કરીએ, રચીએ
ઘાટ=વિચાર
જગતનો તાત=દુનીઆનો બાપ; પરમેશ્વર
ખોળીએ=શોધીએ
કણી= રજકણ; ઝીણામાં ઝીણો ભાગ
કામ=માટે
જગકર્તા=દુનીઆ બનાવનાર; પરમેશ્વર
વિના=વગર
ઠાલું=અમથું, ખાલી
ઠામ=ઠેકાણું.

સાર –પરમેશ્વર બધેજ ઠેકાણે છે માટે આપણે ખોટાં કામ કરતાં બીવું. (ખોટાં કામ કરવાં નહિ)

પાઠ ૮ મો.

વિશ્વસ્વામી=ઇશ્વર; દુનીઆનો ધણી
શીશ=માથું
નામી=નમાવી
શીશનામી=માથું નમાવી પગે લાગી
આપદા=દુ:ખ
ઉગારો=બચાવો,
દીનાનાથ=ગરીબનો ધણી (પરમેશ્વર)
આધાર=આંસરો, ટેકો, મદદ
માત=મા, માતા.
તાત=બાપ, પિતા.
સદા=હંમેશાં, દરરોજ
પાળનાર=પોષણ કરનાર
ઉપકારો=પાડ, આભાર
રાંક=ગરીબ
અજ્ઞાન=સમજણ વગરનો, અણસમજુ
પ્રાણી=જીવ
તુંથી=તારાથી
અજાણી=જાણ્યા વગરની
ન અજાણી = અજાણી નથી, જાણીતી છે
ક્ષમા=માફી

ગુનો=વાંક, તકસીર
મતિ=બુદ્ધિ, અક્કલ
છેક=ઘણીજ
દીલ=મન, અંતર
ધારો=આણો, લાવો
કુટુંબી=કુટુંબના
જનો=માણસો
સારાં=નિરોગી, તંદુરસ્ત
શક્તિ=બળ
દાસ = સેવક, ચાકર
નિવારો=દૂર કરો, મ-
ટાડો; ટાળો

પાઠ ૯ મો.

દર=નાનાં પ્રાણી પોતાને રહેવા માટે ભોંયમાં જે બાકાં પાડે છે તે
છાંયે=છાંયડે
દોડાદોડ=નાસાનાસ
પંજામાં=દાવમાં, સપાટામાં
સપડાયો=પકડાયો, ઝલાયો
સાંભરતી=યાદ આવતી
હસતો હતો=મજાક કરતો હતો
એવડો=અમણો
કાલાવાલા=કરગરી કહેવું તે; આજીજી
ગુનો=વાંક
આફત=આપદા; દુ:ખ
સેવક=ચાકર; દાસ
જીવતદાન=કોઇનો જીવ બચાવવો તે
હસીને=મશ્કરી કરીને
મગરૂરી=શેખી, પતરાજી
ગર્વ=મગરૂરી
વન=જંગલ, વગડો
ભાન=સમજ, અક્કલ
શિકારી=શિકાર કરનાર
જાળ=ફાંદો
ફાંફાં=મોટી મહેનત
છુટાયું=નીકળાયું
અકળાયો=ગભરાયો
ગુમો=ગાંટા
વાળવાનો=આપવાનો
મહારાજ=મોટારાજા
બજાવશે=કરશે
કાતરી=કરડી
છુટો થયો=નીકળ્યો
અત્યારે=હમણાં, હાલ
તરણા સરખું = તણખલા જેવું;નકામું; નજીવું
સાર-ગર્વ કરવો નહિ.

પાઠ ૧૦ મો.

સિદ્ધપુર = સરસ્વતી નદીના કાંઠાપર શહેર છે
ફેરી ફરી=ફરીને છુટક વેચી
ગુજરાન=ગુજારો
ઘરાક=સોદો લેનાર
ખોટી=ગેરવાજબી
પરચુરણ = જુદી જુદી જાતના
ફેરી=વેચવા ફરવું તે
કિંમત=ભાવ
છેતરતો=ઠગતો
શાખ=આબરૂ
શાખ બંધાઇ=ભરોસો પડ્યો
ઠરાવ્યા=નક્કી કીધા
સામાન=વસ્તુ; ચીજ
પ્રમાણિક = વહેવારમાં સાચો
પ્રમાણિક રહેતો = ખરી રીતે ચાલતો
મોહનમાળા=ડોકમાં પહેરવાની સોનાની માળા
જડી=મળી
પોલિસ=રૈયતનું રક્ષણ કરનાર માણસો.
થાણું=ચોકી

પોલિસ થાણાનો અમ-
લદાર=નાયક
ફરજ=જરૂર, અગત્ય
વાણી=બોલ, શબ્દ
માફક=પેઠે
કમાયો=પેદા કીધું
દુકાન = માલ વેચવાનું
ઠેકાણું
શરૂ કર્યો=કરવા માંડયો
ભાવ=કિંમત, મૂલ
કાશી = ગંગા નદી પર
શહેર છે. બનારસ
આગ્રહ=કાલાવાલા;તાણ
કોલેરા=ઝાડો ને ઉલટી
થાય તે રોગ
લાગુ પડવાથી=થવાથી
મહા મુશ્કેલી = મોટી
મુસીબત
વિધવા=જેનો ધણી મરી
ગયો તે સ્ત્રી
ધન્ય=શાબાશ

સાર.

કોઇનું પણ હરામનું લેવાની કદી ઇચ્છા રાખવી નહિ, જો આપણે કોઇનું હરામનું લઇએ તો તેની સાથે આપણી પાસે હોય તે પણ જાય.

પાઠ ૧૧ મો.

ખેડીખાવાને = ખેતી ક-
રવાને
દગો=કપટ
રૂચતી=ગમતી
વાવે=રોપે
પામે=મળે
લણે=કાપે
તુરંગ=જેલ, કેદખાનું
નાદ=ટેવ, છંદ, આદત
જાપ્તો=ચોકસી; તજ-
વીજ
લાગ=દાવ
ધનવાન=પૈસાદાર, શ્રી-
મંત
વિકટ=બિહામણું
રાહ=વાટ
ચોકીદારો=ચોકી કરનાર
દ્રવ્ય=નાણું
લૂંટી=ખુંચાવી
પાળ=કોરણ
તાલેવંત=પૈસાદાર
મિઠાઇ=ગળ્યું ખાવાનું;
બરફી પેંડા વગેરે.
સુખે=નિરાંતે
નસીબ=ભાગ્ય
ફંદોઇ=સુખડીઓ
ભેળ્યું=મેળવ્યું
તાક્યું=ધાર્યું, ઇચ્છયું
મડદાં=મુડદાં, મરી ગ-
એલાં પ્રાણીઓ
ગીધ = ફાડી ખાનારૂં
મોટું પક્ષી
મગર=ઘલોડીના જેવું
પણ તેનાથી ૨૫ ગણું
મોટું પાણીમાં રહે-
નારૂં પ્રાણી

સાર.

આપણે કોઇનું ભુંડું ઇચ્છવું નહિ પણ ભલું ઇચ્છવું કે જેથી ઇશ્વર આપણું ભલું કરે

પાઠ ૧૨ મો.

ગંધર્વ = ગવૈયાની એક
જાત; સ્વર્ગના ગાનારા
ક્ષમા=માફી
સહન થયું=ખમાયું
લાગણી=અસર

ગળગળા=છાતી ભરાઇ આવેથી નરમ થએલા
આફતો=અડચણો
ડગતું=ખસતું
ક્રોધ=ગુસ્સો
વર્તણુક=રીતભાત; ચાલચલગત
સહન થઇ શક્યું નહિ=ખમાયું નહિ
લાખો=ઘણા
ઉપાય=ઇલાજ
ફોસલાવી=સમજાવી; પટાવી.
જુગાર=જુગટું
જુલમ કર્યો=જબરાઇ કીધી.
રૂચતી=પસંદ પડતી, ગમતી.
નીચ=પાપી
કંઇ બાકી રાખતો નથી=ઘણુંજ કરે છે
અપકાર=અવગુણ; ભુંડું કરવું તે

સાર.

કોઇ આપણું ભુંડું કરે તોપણ આપણે તેનું ભલુંજ કરવું જેથી ઈશ્વર આપણા પર રાજી થશે.

પાઠ ૧૩ મો.

પ્રજા=રૈયત
રાજકાજ=રાજદરબાર
કારભારીઓ=કામ કરનારા અધિકારી
ચતુર=ડાહ્યા
સરખો=બરોબર
હુકમ=આજ્ઞા
છાનીમાની=મુંગી
ખરેખરી=સાચી
પારખો=ઓળખી
અદલ=ખરો, વાજબી
કચેરી=દરબાર
ચર્ચા=વાતો; વિચાર
સાક્ષી=વાત જાણનાર
અચરજ=નવાઇ
હક=માલકી
ગળેપડુ=ખોટો હક ધરાવનાર
બુરા=નઠારા, ખરાબ
સજા=શિક્ષા

સાર.

બીજાની વસ્તુ ગળે પડી લેવાની ટેવ રાખવી નહિ.

પાઠ ૧૪ મો

ગૃહસ્થ = કુટુંબ કબીલા વાળો સારી સ્થિતિનો માણસ
ઉપાડી=ઉંચકી
લંગડો=પગે ખોડવાળો
કદાપિ=કોઇવાર
શોધી=મેળવી
કકડીને=ઘણીજ; સખત
નિસાસો=દુઃખ કે દીલગીરીને લીધે શ્વાસ નાખવો તે
અભાગીઓ=અકરમી
કરમાઇ ગયું=ફીકું પડી ગયું; ઉતરી ગયું.
ફરમાવ્યું=હુકમ કીધો
ટેકો=આધાર, આશરો
હેઠે=નીચે
કાયમ=હંમેશ
તંગી=તંગાશ; ભીડ
મટી=દૂર થઇ; ટળી

સાર.

આપણી બધી ઇંદ્રિયો સાજી છે માટે ઈશ્વરનો પાડ માનવો. અને એ ઇંદ્રિયોનો સારો ઉપયોગ કરવો.

પાઠ ૧૫ મો.

રંગીત=રંગેલો
સુશોભિત=દેખાવડો

પીરસી=મૂકી
માન્યા વગર=કબુલ કર્યા વગર
વસ્તી=વાસો, રહેઠાણ
મશ્કરી=મજાક
નોતરૂં=જમવાનું કહેણ
છાછરો=જરાક ઉંડો ને પહોળો
થાળ=મોટી થાળી
ચપચપ=ઝપઝપ
ખામી=ખાંપણ, ખોડ
ભાવ=હેત, પ્યાર
ભોળા=પાપ વગરના
ખાતર=ખરદાસ
સાટું=બદલો
મોં મલકાવી = મનમાં હસી
સ્વાદે=લહેજતથી
શરમાયું=લજવાયું

સાર.

કોઇની મશ્કરી કરવી નહિ જો આપણે કોઇની મશ્કરી કરીએ તો તે આપણી કરે.

પાઠ ૧૬ મો.

સત્ય=સાચું.
વસે=રહે
ઉજાસ=પ્રકાશ
વિશ્વપતિ=પરમેશ્વર
સતનું=સત્યનું
ચિત=મન
ચિંતન=ધ્યાન, મનન.
ચિંતન કરવું = ધ્યાન ધરવું.
સત=સાચું
વાક્ય=શબ્દ; વચન.
નિશ્ચય=નક્કી; નીરધાર
ઉચરવું=બોલવું
અસત્ય=ખોટું
જશથી=આબરૂથી
ઝગકીત=પંકાયલા, વખણાએલા.
જગે=દુનીઆમાં
બીજ=બીયું
વૃક્ષ=ઝાડ
વિશાળ=મોટું
ગુણકારી=ફાયદાકારી
ફળ=પરિણામ,
આશ્રય=મદદ
છાંયતળે=શીળામાં
પરિતાપ=દુઃખ
પ્રગટે=ફેલાય
છળી=લુચ્ચો, કપટી
દુષ્ટમતિ=નઠારી બુદ્ધિ
ભય=બીક, બો.
હટે=નાશ પામે; જતી રહે.
જોગ=બનાવ; કારણ;
છુપાઇ જશે = ઢંકાઇ જશે, જાહેરમાં નહિ આવશે.
છેવટ=આખરે
છુપશે=ઢંકાશે, દબાઇ જશે.
દીપશે=પ્રકાશશે
ફરીને=બીજીવાર
આંચ=નુકસાન
કલેશ=દુઃખ
અનેક=ઘણા
હરે=દૂર કરે, મટાડે.
સમું=સરખું; બરાબર.
અન્ય=બીજું
ખરે=નક્કી
અતિ=ઘણો, બહુ.
રીઝશે=ખુશી થશે.
સ્વર્ગ=દેવોનું રહેઠાણ
રીઝો=ખુશી થાઓ

સાર.

હંમેશાં સત્ય બોલવાથીજ લાભ છે, અને તેથી પરમેશ્વર ખુશી થાય છે.

જુઠામાં જુઠો માણુસ પણ એક દિવસમાં જુઠા કરતાં સાચું વધારે બોલે છે, એ ઉપરથી ઇશ્વરને સાચુંજ ગમે છે એમ સાબીત થાય છે.

પાઠ ૧૭ મો.

તંબુ=લુગડાનું ઉપાડી લેવાય એવું ઘર.
ભરવાડ=ઘેટાં ચારનાર
પાકાં=છો ઈંટના.
રિવાજ=ધારો; નિયમ.
વર્તમાનપત્ર=છાપું; ચાલતા વખતની હકીકતના છાપેલા કાગળ.
બાંકડો=પીઠવાળી પાટલી.
સવારી=નોકરીની મુસાફરી.
સપાટ=સરખી
મીલનસાર=મળતાવડા
પરોણાચાકરી=પરોણાગત
પરોણો=મેમાન
ભારી=બોજારૂપ
પૂજે છે=સેવા કરે છે.
વિદ્યાર્થી=ભણનાર

સાર.

જરૂર વગરની ચીજો પાછળ ઓછો ખરચ કરવો અને તેનો ઉપયોગ પરોપકારમાં કરવો.

પાઠ ૧૮ મો.

સ્વચ્છ=ચોકખું
રડારોળ=બૂમ પાડી રડવું તે.
શણગારી=પહેરાવી.
વાળુ=રાતનું ભોજન
છિદ્રો=કાણાં.
મેલ=કચરો
ચીકણી=ચિકાશવાળી
લૂછી=લોહી
તમાસો=ખેલ, રમત
સ્વરૂપવાન=દેખાવડો; શોભિતો
વરખ=સોના રૂપાના પાતળા કાગળ જેવા પતરા
ચોંટાડયા=વળગાડયા
મન થયું=ઇચ્છા થઇ
બેભાન=ભાન વગરનો, શુદ્ધિ વગરનો
પડોશણ=પાસેના ઘરની રહેનાર.
કરકરૂં=ખરબચડું
શણગાર=શોભા
કંટાળો=ચીતળી
પસરે=ફેલાય
બંધ થવાથી = પુરાઇ જવાથી
ભિનાશ=ભેજ
ચોંટી=વળગી
પુરી નાંખેછે=ઢાંકી દેછે
ખુલ્લાં=ઉઘાડાં
રેડયું=ઢોળ્યું
સમજુ=સમજણવાળા
મુખ્ય મતલબ=મૂળ હેતુ
મતલબ=હેતુ, ધારણા.
પારપડતી નથી = બર આવતી નથી
ચોળીને=મસળીને
કાપનારી=દૂર કરનારી
કરકરા=ખરબચડા

સાર.

માણસે હંમેશાં નહાવું. શરીર શોભાવવાને કાન નાક વીંધાવવા નહિ, કારણકે જો તેમ કરવાની જરૂરજ હોત તો તે પરમેશ્વર આપતજ.

પાઠ ૧૯ મો.

ભાઇબાંધું=ભાઇ બેન.
પાક=પેદાશ
અધાટ = ધણીપણાના હક સાથે, તમામ હક સાથે
સહેજ=જરા
ઉપજ=પેદાશ
ઘરખરચ=રોટલાખરચ
દુકાળ=મોંઘવારી; આનાજપાણી મોંઘા મળે એવા વખત.
કરકસર=ખપ જેટલું વાપરવું તે
ચરૂ=કડાંવાળો દેગડો
સોનામહોરો=સોનાના સિક્કા
ઉતરે=ઓછો આવે
ચુકાદા=ફેંસલા
નિર્ણય=ફેંસલો; ચુકાદો
પાક=ફાલ

સાર.

પ્રમાણિકપણે ચાલવાથી ઇશ્વર ખુશી થાય છે માટે પ્રમાણિકપણે ચાલવું.

પાઠ ૨૦ મો.

અરધું=અડધો અડધ
લાંચીઆ=લાંચ લેનારા
મનોહર=દેખાવડા
દૂર=આઘી
માનીતો=વહાલો
દિલ્હી = જમના નદીના કાંઠાપર શહેર છે.
પ્રખ્યાત=જાણીતો
પરાક્રમી=બહાદુર
શોખીન = કોઇપણ બાબતમાં આનંદ લેનાર
આસરો=મદદ
મોં ઉતરી ગયાં = ફીકાં પડયાં
ખજાનચી= ખજાનાનો ઉપરી; તિજોરીનો ઉપરી
ઝટકા=સપાટા, નેતર-કે ચાબુકના ઝપાટા
નિશ્ચય = ઠરાવ
ભાગીદાર = ભાગીઓ
ખુદાવંદ = મોટો માલિક (મોટા દરજ્જાવાળાને માટે બોલાય છે.)
શરત=કબુલાત
હજુરમાં = રૂબરૂમાં, આગળ

સાર.

હકથી વધારે લેવાની ઇચ્છા રાખવી નહિ.

પાઠ ૨૧ મો.

માઠાં = ખરાબ
હલકો = તુચ્છ
નાનો = બાળક
તોફાની = મસ્તીખોર; ઉદમાતીઓ
કાયર = હેરાન
આંકી = ડામ દઇ નિશાની કરી
ચર્યો = ખાઇ પી મસ્ત થયો
ફાટયો = જબરો થયો;
માતેલા = ખાઇ પી જબરા થએલા
જબરો=જોરાવર

હાથ ચલાવવો=મારવું
ઘટતો=લાયક
પલક=જરાવાર
કચરી=ચગદી
યુક્તિ=તદબીર
નસકોરાં=નાકનાં બેકાણાં
પેસીગયો=દાખલ થયો
તોબાતોબા=કાયર કાયર
પે.કરાવી=કરાવી
ફુલાઇ ગયો=મગરૂર થયો
અહો=અરે
શબ્દો=બોલ, વચન
અભિમાની=અહંકારી
ફિતારૂં=કાઢું
ફસાયો=સપડાયો
હલકા મનનો=નીચ
 વિચારનો
નમ્ર=ગરીબ

સાર.

કદી અહંકાર કરવો નહિ, અહંકારી માણસો ધારે કે મારા જેવો કોઇ નથી પણ તેના માથાનો કોઇ હોયજ.

પાઠ ૨૨ મો.

મિત્ર=દોસ્તદાર;ભાઇબંધ
પુસ્તકાલય = લાયબ્રેરી;
 જ્યાં વાંચવાલાયક પુસ્તકો રાખેલાં હોય તે
ચિત્રો=છબીઓ
વૃત્તાંત=હેવાલ,જિંદગીના
 હેવાલનું પુસ્તક
બહારપડ્યું=જાહેર થયું
બાળપણ=નાનપણ;
 બચપણ
અભ્યાસ=મહાવરો
જાણવાજોગ=જાણવા
 લાયક
ભલે=ખુશીથી
ધાર=અણી
કુહાડી=લાકડા ફાડવાનું
 હથિયાર.
કરમાઇ=ચીમળાઇ
ગુસ્સો=ચીડ
ધમકાવ્યા=સપડાવ્યા;
 ધમકી આપી
દીલગીરી=અફસોસ

હજાર ગણો=બહુજ
કળી=ખીલ્યાવગરનું ફૂલ
રૂપેરી=સફેદ રંગનું
વચન=બોલ, શબ્દ
ગણુંછું=કરૂંછું
લક્ષણ=ગુણ
પારણામાંથી=ઘોડીઆ-
 માંથી
ઉંચા=ઉમદા, સારા.
અધિકારી=અમલદાર
પંકાયો=વખણાયો.

સાર.

સાચાનું ફળ અંતે સારૂંજ છે. સાચું બોલવાથી સામો માણસ ગુસ્સે થતો નથી, પણ ઉલટો આપણાપર ચાહેના રાખે છે માટે હંમેશાં સાચું બોલવાની ટેવ રાખવી.

પાઠ ૨૩ મો.

ઉમરાવ=અમીર
શિકાર=જનાવરોને તા-

કીને ગોળી મારવી તે.
સુલતાન=મુસલમાન પાદશાહ
અહેસાન=પાડ
માનું છું=ગણું છું
ખોરાક=ખાવાનું
હાજર કરૂં છું=રજુ કરૂં છું
ડોલચું=ડોલ જેવું નાનું વાસણ
ભાવથી = હોંસથી, ખુશીથી
શાંત = ઠંડો
વિનંતી=નમનતાઇથી કહેવું તે,
જાગીર=ઇનામી જમીન; સરકાર તરફથી મળેલું ગામ કે જમીન.
સાન=અક્કલ; સમજ.
સંબંધમાં=વિષે
અંદેશો=શક; વહેમ
જાતે=પોતે
ઝેરખાનાને=જવાહીર ખાનાનો
ઉપરી=અધિકારી; સરદાર
ઇલાજ=ઉપાય
ભંભેરવા=ખોટું ખોટું સમજાવવા
સંતાઇ=છુપાઇ
ભિખારી=ભીખમાગનાર
ઇર્ષાખોર=અદેખા,ઝેરીલા
સંભારૂં છું=યાદ કરૂં છું.
સ્થિતિ=હાલત.
ભેટયો=છાતી સાથે દાબ્યો
પ્રધાન=વજીર
દેશનિકાલ=દેશપાર; દેશ બહાર કાઢી મૂકવું તે

સાર.

માણસની ચઢતી પડતી જીભવડે થાય છે. જો આપણે નમનતાઇ વાપરીએ તો સામાનો પ્યાર મેળવીએ, માટે ઇર્ષા છોડી નમ્ર સ્વભાવ રાખવો કે જેથી ઉમરાવોના જેવા હાલ થાય નહિ.

પાઠ ૨૪ મો.

પંચ=પાંચ કે વધારાનું ટોળું
વાદવિવાદ=તકરાર
તુર્ત=તરત
દરબાર=કચેરી
નાર=માદા
ગણના=ગણતરી; કદર
વલવલે=ટળવળે, વલખાં મારે
પય=દૂધ
વફાદાર=વિશ્વાસુ
ધાન=અનાજ,ખાવાનું
તન તોડીને=ઘણું વૈતરૂં કરીને
માન=આબરૂ
સેવા=ચાકરી
માનવી=માણસ
ઉપાડે=ઉંચકે
ભાર=બોજો, વજન
મણબંધી=ભારે, મણના માપથી
મોજા=વજન, તોલ

બીન=વગર, વિના
તન=શરીર
નીમક=મીઠું; લુણ
હલાલ કરૂં છું=બદલો વાળી આપું છું
હાર=પરાજ્ય, હારવું તે
માલિક=ધણી
રસ્તો કાપું=મુસાફરી કરૂં
પીઠ=વાંસો; બરડો
દરકાર=પરવા
માર્ગ કાપવા=રસ્તો ઓછો કરવા, અંતર ઓછું કરવા.
સફર=લાંબી મુસાફરી.
મુજ=મારો
જળકાજે=પાણીને માટે
જીવ લીએ છે=મારી નાખે છે.
ક્રૂર=ઘાતકી; દયા વગરનો
અંબાડી=હાથીપર માંડવાની એક બેઠક
ફેરો=નો
દીપે=શોભે;સારો દેખાય
શ્રેષ્ઠ=સૌથી સરસ; ઉત્તમ
પશુ=ચોપગાં જાનવર.
સરદાર=ઉપરી
ન્યાય=ઇન્સાફ
નિર્દોષી = વાંક વગરનો; નિરપરાધી
તલ=જરા જેટલો; થોડો
ત્રાસ=બીક; ભય
તોય=તોપણ
તલપેછે=તાકે છે, ધારેછે
માંસ=ગોસ
કસાઇ=ચંડાળ
કર=હાથ
ઠાર બનું છું=કપાઇ જાઉં છું
કુલ=બધો; તમામ
બોજ=બોજો
વાહન=ગાડી વગેરે
વ્યાપાર=વેપાર
ઘડી=થોડો વખત;
કરાર=આરામ
ખર=ગધેડો
ગજ=હાથી
આશા=ભરોસો, વિશ્વાસ
અથડાય=અફળાય
આશાપર અથડાય=ભરોસાપર રહે
ખલક=જગત; આલમ દુનીઆ
દંડે=શિક્ષા કરે
પીડતાં=દુઃખ દેતાં
કોપે=ગુસ્સે થાય, રીસે ભરાય.
કીરતાર = પરમેશ્વર; બનાવનાર.

સાર.

આપણા પાળેલા જનાવરો પાસે ગજા ઉપરાંત કામ કરાવવું નહિ. પેટપુર ખાવાનું આપવું અને દયા રાખવી.

પાઠ ૨૫ મો.

ગુનો=કસુર
ખોટું=જુઠું

સદ્‌ગુણી=સારા ગુણ-
વાળા
કબુલાત=વચન, કરાર,
ઠરાવ
ધક્કા=હડસેલા
ફૂટી ગયો=ભાંગી ગયો
ફોડાવ્યા=કકડા કરાવ્યા
ફોડયો=ભાંગ્યો
મા=નહિ.
બોલ મા=બોલ નહિ.
કસુર=વાંક, ગુનો
જાણે અજાણે=જાણતાં
અજાણતાં.
માનવી=કબુલ કરવી
ગુનેગાર=અપરાધી, ક-
સુર કરનાર.
નારાજ=નાખૂશ
બીક=ભો
ઉદાસ=દીલગીર
સુખેથી=વગર ફીકરે
હેઠે=નીચે
રૂએ=રડે
દોષ=વાંક, ગુનો
સંતાડવા=છુપાવવા

ભૂલ=ચૂક
સહન કરૂં=ખમું, વેઠું
નીવડે=નીકળે, થાય
સાર.
ગુનો કબુલ કરવાથી
પરમેશ્વર ખૂશ થાય છે.
અને આપણા મનને
ફીકર રહેતી નથી.

પાઠ ૨૬ મો.

સારે રાગે=મધુર સ્વરે,
મીઠે અવાજે.
ગૂંથેલી=વળ દીધેલી
લાયક=યોગ્ય
બાળાઓ=છોકરીઓ,
હોંસેહોંસે=ઉમંગથી
કન્યા=કુંવારી છોકરી
સીવણ=સીવવાનું કામ
રંગબેરંગી=તરેહતરેહના
રંગના
ગળપટા=ગળે બાંધવાના
પટા.
લેખાં=મોઢે ગણવાના
હિસાબ, સુખગણિત
ઘાટ=આકાર

પ્રદર્શન = સંગ્રહસ્થાન;
નમુનેદાર ચીજો બતા-
વવા માટે એક ઠેકાણે
ભેગી કરી રાખવી તે
ચિત્રકામ=ચીતરવાનુંકામ
તલ્લીન=મશગુલ, લીન;
એક ચિત્ત
ખુશી=મજા
મહેતીજી= કન્યાશાળાની
વડી સ્ત્રી શિક્ષક
ગુણી=ગુણવાન
શિક્ષકો=આસિસ્ટંટો
વર્તે=ચાલે
સલાહસંપ=એક વિચાર;
મળી સમજીને ચાલવું
તે.
શિક્ષણ=શીખવાનું કામ
સાર.
છોડીઓને ભણાવ-
વાથી તેમની અક્કલ
ખીલે છે, માટે છોડીઓને
ભણાવવી જોઇએ.

પાઠ ૨૭ મો.

ઉપયોગ=ખપ

સંગ્રહ=સંઘરો; એકઠું કરવું તે
હકીકત=બ્યાન; વિસ્તારી કહેવું તે.
હરકત=અડચણ
દ્રવ્ય=પૈસા
ભરી=ચાલી
સંઘરો=સંગ્રહ
કુદરતનું=ઇશ્વરી શક્તિનું
અવલોકન=ધારીને જોવું તે. બારીક તપાસ
રાજધાની=રાજા જે શહેરમાં રહેતા હોય તે શહેર;રાજગાદીનું શહેર
ઇમારતો=ઉંચી બાંધણીનાં ઘરો
કિલ્લો=ગઢ
રચના=બનાવટ;ગોઠવણ
બાંધણી=બાંધકામ
ખાણો=અનાજ ભરી મૂકવા માટે જમીનમાં જે ખાડા ખોદેલા હોય છે તે
જાર=જુવાર

ખાનગી=પોતાની
સળી=સડી; જીવાત પડી
ભુકરો=રેતી; એક જાત નો પોચો પત્થર
ખડ=ઘાસ
ગંજી=ઢગલો
અગત્યની=જરૂરની
આગગાડી=દેવતા અને પાણીના બળથી (વરાળથી) ચાલતી ગાડી
આગબોટ=દેવતા અને પાણીના બળથી (વરાળથી)ચાલતુંમોટુંવહાણ
સાધન=વસ્તુઓ
પુષ્કળ=ઘણું, બહુ
દાણું=અનાજ
નાણું=પૈસા
અવારનવાર=વારાફરતી
સંઘાત=મેળાપ

સાર.

પૈસા બચાવ્યા હોય તે ઘડપણના વખતમાં તથા આફતના વખતમાં ખપ લાગે છે માટે દરેક માણસે પૈસાનો સંગ્રહ કરવો જોઇએ. **"વખત અને પૈસો નકામો ગુમાવવો નહિ.**

પાઠ ૨૮ મો.

પરબ=મુસાફર લોકને મફત પાણી પીવાનું ઠેકાણું.
વારાફરતી=એકપછી એક
કઠિઆરા=લાકડા ફાડનાર; લાકડા કાપીને વેચનાર (દીધેલું
ધર્માદા=દાનમાં આપી
મનોહર=મનને ખૂશ કરે એવું.
વળેલો=વળગેલો
ખરો તડકો=સખત તાપ
વિસામો=આરામ
દસમો ભાગ=દશાંશ; દસ ભાગમાંનો એકભાગ
આર્શીવાદ=આશીશ.
ઉપયોગ=વપરાશ
ટાળવામાં=મટાડવામાં; દૂર કરવામાં.

શીતળ=ટાઢી, ઠંડી

સાર.

જે કંઇ કમાવું તેમાંથી થોડો ભાગ પણ ધર્મના કામમાં ખરચવો "ધર્મે જય અને પાપે ક્ષય."

પાઠ ૨૯ મો.

નકામા=ફોકટના
ઉધમે=ધંધે
વળગ્યો=લાગ્યો; બાઝ્યો
શેખસલ્લી=ખોટા વિચાર કરનાર
તરંગ=ખોટા વિચાર; મનના બુદ્દા
તર્ક=મનસુબો; વિચાર
તર્ક ઉઠાવે=મનસુબા કરે
પાર=છેડો, અંત
ઠરાવી=નક્કી કરી
ચાડવો = ઘી ભરવાનું માટીનું વાસણ
હુણાત્રી=હલાત્રી
ટપકો=ગુનાના બદલામાં કડવા શબ્દ કહેવા તે
ઘર ભાગ્યું=ઘરબાર વગરનો થઇ ગયો
ગાળીનાખ્યા=ગુમાવ્યા
માફક=પેઠે
ચેતવ્યો=સમજાવ્યો

સાર.

આપણા ધંધા સંબંધીજ વિચારો કરવા એકદમ પૈસાદાર થઇ જવાનો વિચાર કરવો નહિ.

પાઠ ૩૦ મો.

ઉડાવવા=ચગાવવા
છેક=તદન
ફરીથી કરો = બીજીવાર કરો. મતલબ હરકોઇ સારૂં કામ પુરૂં ન થાય ત્યાં સુધી ફરી ફરીને કરવું.
પતંગ=કનકવા
ચઢાવવા=ઉડાડવા
સપાટા=ઝપાટા
ગોથું ખાઇ=ઉંધો થઇ
કાયર થવું=કંટાળવું
પ્રયાસ=અજમાયસ
આસમાન=આકાશ
ટપકા=ડાઘા
વીંટવા=લપેટવા

સાર.

શરૂ કરેલું કામ પુરૂં ન કરીએ તો કરેલી મહેનત નકામી જાય, અને લોકમાં મજાક થાય; માટે હરકોઇ કામનો આરંભ કરતાં પહેલાં વિચાર કરવો કે એ કરવું વાજબી છે કે નહિ અને વાજબી લાગે તોજ આરંભ કરવો. અને આરંભ કર્યો તો તે કામ પુરૂં કરવુંજ, વચ્ચેથી અધુરૂં મૂકી છોડી દેવું નહિ. જે માણસ આ પ્રમાણે નથી કરતે, તે બાયલો કહેવાય છે.

પાઠ ૩૧ મો.

ડોલે=હાલે
તરૂવર=મોટું ઝાડ

ઝુલાવે=હિંચોળે, હલાવે.
પાન=પાંદડાં; પાંતરાં
ગાન=ગાયન
ધ્યાન ધરતાં = ઇશ્વરને પોતાના મનમાં આણતાં
કલોલ=ચેનબાજી; આનંદ; મજા
સાથ=સાથે
પડદો=આંતરો
ખોલે=ઉઘાડો કરે
ચૂસે છે=શોષે છે
ફૂલરસ=ફૂલમાંનો રસ
ઘાટે=ઓવારે, કિનારે
જળઘાટે=નદી કે તળાવ કાંઠે
નિજ=પોતાની
વાટે=રસ્તે
પોઢે=સૂએ
માળ=માળામાં
જપતાં=ઠરીને બેસતાં
મળસ્કે=સવારે, પરોઢીએ
ધાય=દોડે
વનફળ=વનમાંના ફળ
ઝૂલે=ફાલે
ભલી ભાતના = સારી તરેહના

વિધવિધ=જુદી જુદી
દીનોનાથ = ગરીબનો ધણી; પરમેશ્વર
પુરો=પુરેપુરો
મધુરો=મીઠો
ધરી=રાખી
નિર્મળ=ચોકખું, મેલ વગરનું
ઠરે=નિરાંતે બેસે
ભલીભાતે=સારી રીતે
હઠાવી=હરાવી, હંફાવી
હઠાવી દીએ=હરાવે
મેળવાયછે=પેદા કરાયછે
રાજઅધિકાર=રાજસત્તા
વશ=તાબે
વિપત્તિ=દુઃખ; આફત
વેરાઇ જાય=જતા રહે
કામધેનુ=ઇચ્છેલું આપનારી ગાય.
ચિંતવ્યા=ધાર્યા
અપાર=ઘણોજ
પમાય છે=મેળવાય છે; પેદા કરાય છે

સાર.

ઉદ્યોગી માણસને કંઇ પણ અઘરૂં નથી ઉદ્યમ કરવાથી જે જોઇએ તે મળે છે, માટે ઉદ્યમ કરવો

પાઠ ૩૨ મો.

સેવા=ચાકરી
વંશપરંપરા = છોકરાંના છોકરાં; પેઢીપરપેઢી
નાનપણથી=બચપણથી
ઇચ્છતા=ચાહતા
ભરોસો=વિશ્વાસ
મહેનત=મજુરી
બદલામાં=સાટામાં
ભોગવટો=વાપર
સાંતી=હળ
લાડ=વહાલ
ઉછરેલો=મોટો થએલો
ધ્યાન=ચિત્ત, મન
સાંતીનીજમીન = ખેડવા લાયક ભોંય
ઉંચા પ્રકારની = સારો પાક ઉતરે એવી; ફળદ્રુપ.
પ્રકાર=જાત; વર્ગ
સાથી=મદદગાર; ખેતીને માટે રાખેલો નોકર
પ્રકાર=રીત; તરેહ.
મહેનતુ=ઉદ્યોગી

પુંજી=દોલત
અર્થ=મતલબ; સાર
ડહેલી=મોટા દરવાજાવાળા ઘરનું ભોંયતળીઉં
મેઘ=મેહ; વરસાદ
નજર=તપાસ; દેખરેખ
ખાત્રી=ભરોસો, પતીજ

સાર.

આપણા કામનો ભરોસો નોકરપર રાખવો નહિ; પણ નોકરો કામ કરે છે કે નહિ તેની તપાસ રાખવી.

પાઠ ૩૩ મો.

પિડાય=દુઃખી થાય.
નિરોગી=રોગ વગરનાં
સુધરતી=સ્વચ્છ થતી
ભિનાશ=ભેજ
મેલું=ગંદું
ગંદું=ગોબરું
ચકલી=સકાવો; પિત્તળ કે લોઢાની પેચવાળી વાંકી નળી
ટાઢીઓતાવ=મલેરીઆ; નઠારી હવાને લીધે જે તાવ આવે છે તે
બેનપણી = સહીઅર; સખી
પગ મૂકવાનું=આવવાનું
મન=ઇચ્છા, મરજી
મંદવાડ=રોગ; બિમારી
ગંદકી=ગંદવાડ
મૂળ=બી; બીયાં
જંતુ=જીવડાં
પાકે છે=પેદા થાય છે
ખુણેખોચરેથી = ખુણામાંથી
વાળી નાખીએ = સાફ કરીએ
શ્વાસ=દમ
વડે=થી
ખુલ્લાં=ઉઘાડાં
બીજ=મૂળ
નાશ પામે છે = જતા રહે છે.
ઢોળી=રેડી
મરે છે=ઉતરે છે
ઝીણો તાવ=હાડનો તાવ (એ તાવથી શક્તિ ઘણીજ ઓછી થાયછે)
લકવો=એક જાતનો રોગ (એથી શરીરનો કોઇ ભાગ જુદો પડી જાયછે)
જાજરૂ=સંડાસ
મોરી=નીક; ગટર
ઝાડીઝુંડી=ઝાડીઝપટી
દુર્ગંધ=ખરાબ વાસ
તદન=બીલકુલ
ખુલ્લી રીતે=સમજ પડે એવી રીતે

સાર.

ઘર, વાડા વગેરે દરેક ચીજ ચોકખી રાખવી.

પાઠ ૩૪ મો.

અણસમજુ=વગર વિચારના; મૂર્ખ
શોક=દીલગારી
ઠરાવ=નિશ્ચય
ઉંચા=સારા
પ્રાણ=જીવ
વૃદ્ધ=ઘરડાં
પાટવી પુત્ર=મોટો છોકરો
નિશ્ચય=ઠરાવ
સમાચાર=ખબર
અદેખાઇ=ઝેર

ઉથાપશે=લોપશે; ભંગ કરશે; ફેરવશે
સંદેહ=શક; વહેમ
વરદાન=માગેલું આપવું તે
લેણાં=માગતાં
વનવાસ=જંગલમાં રહેવું તે
હઠ=જીદ; જક્ક; મમત
ધિક્કાર=તિરસ્કાર
દેહ મૂક્યો=મરણ પામ્યો

સાર.

"સોબત તેવી અસર" હંમેશાં સારાની સોબત કરવી. કામ કરતાં પહેલાં શું ફળ આવશે, એ બાબતનો વિચાર કરવો કે જેથી પાછળથી પસ્તાવું પડે નહિ.

પાઠ ૩૫ મો.

ઝબકારા=ચમકારા
દરકાર=પરવા
સ્થિર=હાલ્યા વગર
ખેલ=રમત
કસરત=શરીર કસવું તે
ગુજરાન=ગુજારો; પોષણ
ટોળું=જથો
હાથ=બે વેંત જેટલી લંબાઇ
ધરી=પકડી; ઝાલી
સરણાઇ=પીપી
નટ=સ્ત્રી વગેરેના વેષ લઇ ઘણા ખેલ કરનાર
અંગ કસરત=શરીરની કેળવણી
ગુલાંટ=ગોલાંટ
ચક્કર ચક્કર=ગોળગોળ
ચમકેછે=ઝળકે છે
શાબાશ=ધન્ય
જીવની દરકાર કરતા નથી=મોતની બીક રાખતા નથી
સફાઇ=ચાલાકી
ચમત્કારવાળા=અચરત પમાડે એવા
નજરબંધી=જાદુથી જોનારની આંખને ભૂલાવામાં નાખવી તે
ખુબીદાર = વખાણવા લાયક; ચમત્કારી

સાર.

અંગ કસરતથી શરીર કસાય છે, માટે નાનપણથી કસરત કરવાની ટેવ રાખવી.

પાઠ ૩૬ મો.

ગ્રીષ્મ ઋતુ = વૈશાખ અને જેઠ મહીનો
કોકિલા=કોયલ
દીપે=શોભે
મોર=આંબા આમલીનાં ફૂલ
મહિમાય=મોટાઇ
નીરખી=જોઇ
શીતળ=ઠંડી
ટહુકા=કાલાકાલા બોલ.
તપતી=ગરમ થતી
ધરતી=જમીન
સુગંધી=સારી વાસ.
વસંત=વસંતઋતુ, જુઓ લાઇને આગણ્ટ માસ
ભમતી=રખડતી

કળી=પાકી
લલચાય=લોભાય
જનો=માણુસો
લહી=જોઇ
ભલી=સારી
ભલી લીલી=લીલીછમ
અતિ=ઘણો
શાખ=ઝાડપર પાકવા-
પર આવેલી કેરી.
ખરે=ઝાડપરથી નીચે
પડે
રસદાર=ઘણા રસવાળી
સુકેસરી=સારા કેસરી-
આ રંગની
ચિત્ત=મન
હરતી=ખેંચતી
ઠરતી=રહેતી
દીલમાં ઠરતી=યાદ
રહેતી.
પ્રવેશ કરીને=આવીને
ઉકળાટ=ગભરામણ
ધરે છે=કરે છે
વનેવન=જંગલે જંગલ
આમ્ર=કેરી

આમ્રતરૂ=આંબો
વાસ કરૂં છું=રહું છું
ચિત્ત હરૂં છું=મન
ખેંચું છું
શ્યામ=કાળા
પરખાઉં=ઓળખાઉં
કોમળ=નાજુક
કંઠ=સાદ
સંગીત=ગાયન
સૂર=અવાજ
ગજાવું=ગજવી મૂકું
મધુરો=સારો
રૂપેરી=રૂપાના જેવો;
સફેદ.
કળી=ખીલ્યા વગરનું
ફૂલ
ફુલેલ=ખીલેલી.
અંગમાં=શરીરમાં
વેલમાં=વેલામાં
અનેક=ઘણી
પાંખડી=ફૂલની પાંદડી
પ્રસારી=ફેલાવી
ઝારીરૂપ=ઝારીના જેવો
પ્રફુલ્લ=ખીલેલો

ગ્રીષ્મનો બાળ=ગ્રી-
ષ્મની શરૂઆત
કોકિલ=મધુર;
ભારી=ઘણો
બટમોગરો=એક જાતનો
સુગંધીદાર મોટો મો-
ગરો.
રસીલી=મજાઆપનારી

પાઠ ૩૭ મો.

શરૂ કર્યું=આરંભ્યું
ભીલ=જંગલમાં રહેનારી
અનાર્ય જાત
ઉપજાવે=પેદા કરે
મડમ=ગોરા લોકની સ્ત્રી
પાદરી=ખ્રિસ્તી ધર્મના
ગુરૂ
બોધ=ઉપદેશ
દેવળ=દહેરૂં
કુશળ=હોશિયાર
કાટખુણો=બાંધકામમાં
ઉપયોગી લાકડાનું કે
લોઢાનું એક ઓજાર
(એનો ઘાટ કાટખુણા
જેવો હોય છે માટે
કાટખુણો કહેવાય છે)

ખત ન લગાડ=ઢીલ નહિ કર
બાજારો=હથિયારો
રોકારવા=બૂમ પાડવા

સાર.

અભણ માણસ ભણેલાને જાદુગર જેવો સમજે છે, તેથી હમેશાં તેને તાબે રહે છે; માટે દરેક માણસે વિદ્યા મેળવવાને પ્રયત્ન કરવો.

ભાગ ૨ જો.

પાઠ ૩૮ મો.

બહાદુરી=જોરાવરી
વહેણ=પાણીનું વહેવું તે; પ્રવાહ.
ખંડેર=ભાગેલી ઈમારતો.
હજી=હાલ સુધી.
ચીરે=ફાડે
નમુનો=નકલ
ભાટ=કવિતા બનાવી ખરા ખોટા વખાણ કરનાર એક જાત
પારડી=સુરત જિલ્લામાં કસ્બો છે
ઓળંગી=વટાવી.
વલસાડ=સુરત જિલ્લામાં કસ્બો છે
સપાટ=સરખી
ટોચ=ઉપલો ભાગ; મથાળું
શિખર=ટોચ
મુશ્કેલ=અઘરૂં
ચઢાવ સીધો હતો=ચઢવાનું સીધું હતું
કુંડ=છોડથી બાંધેલો ઝરો
બુરજ=કિલ્લાનો ઉંચો ગોળ પહોળો ભાગ
પ્રવાહ=રેલો; વહેણ
તળેટી=પર્વતના મૂળ આગળની જગા
ખીણ=બે પહાડ વચ્ચેની જગા
હાર=ઓળ
પગથી=પગે ચાલતાં પડેલો રસ્તો.
રમણીય=મનોહર; સુંદર.
સપાટાબંધ=જલદી
નકશો=ગામ, દેશ કે શહેરનો ચિત્રેલો નમુનો
આકૃતિ=ઘાટ; આકાર

સાર.

અવલોકન કરવું અને પછી તેવો ઘાટ બનાવવો કે જેથી જોએલું બરાબર ધ્યાનમાં રહે.

પાઠ ૩૯ મો.

બોડા=ઝાડ પાન વગરના
ભેખડો=પત્થર કે માટીના મોટા ટેકરા
દેવકી ઉનાઇ=સુરત જિલ્લામાં વાંસદાની પાસે ઉના પાણીનો કુંડ છે.
ઘસડાઇ=તણાઇ
દેવસ્થાન=દહેરૂં; દેવળ
સારી=ફળદ્રુપ; રસાળ
પડ=પોપડો
ઉપસી=ફુલી; ઉંચી થઈ.

પીગળેલો =ગરમીથી પ્ર-
વાહીરૂપ થએલો
ઉપસેલો=ઉંચો આવેલો
ઉપયોગી = અગત્યના;
જરૂરના

સાર.

આ પાઠથી કુદરતનું
ભાન થાય છે.

પાઠ ૪૦ મો.

ધોધે=ઉંચેથી જોસબંધ
પડતું પાણી
ધસડી=તાણી
સરિતા=નદી
તરૂ = ઝાડ, વૃક્ષ
ચરતાં=ઘાસ ખાતાં
મેળાપ=મુલાકાત
વહેળો = નાની નદી
ખડક=પાણીમાંના ટેકરા
ચમકારા=ઝબકારા
પચી જાય છે = નીચે
ઉતરી જાય છે; સમાઇ
જાય છે.
શક્તિ=બળ
ફરફર=બારીક ટીપાં

મુખ=નદી દરીઆને મળે
છે તે જગા
બેટ=ચારે બાજુ પાણી
ને વચમાં જમીન
હોય તે
નીરે=જળથી
તીરે=કાંઠે
ચિત્રવિચિત્ર=જાત જા-
તના, તરેહ તરેહનાં
કિનારે=કાંઠે
નિશ્ચય=નક્કી
પિછાણીએ=સમજીએ

પાઠ ૪૧ મો.

ખલાસી=વહાણ હાંક-
વાનો ધંધો કરનાર
બહોળો=ઘણો મોટો
ખાર=ખારો
ભરતીઓટ=નદી ખાડી
કે દરીઆમાં પાણીનું
ચઢવું તે ભરતી, અને
ઉતરી જવું તે ઓટ.
મોજાં=છોળો
છાયો=ઓળો; પડછાયો
કોડીઓ, શંખલા, છીપો = દરિઆઇ પ્રાણીઓને રહેવાનાં ઘર.

પાઠ ૪૨ મો.

હજીરો=તાપી નદીના
મુખ આગળ હવા
ખાવાની જગા છે.
મછવો=નાની હોડી
ભૂગોળ=પૃથ્વીનો ગોળો
ભૂગોળવિદ્યા = પૃથ્વીના
ગોળા વિષેની વિદ્યા
ટંડેલ=વહાણનો મુખ્ય
ખલાસી;
માહીતી=ખબર
પુરતી=જોઇએ તેવી
મગીઆ=મગ જેટલી
નાની
નિશાન=એધાણી
ભૂશિર=જમીનની અણી
લાંબી વધીને દરીઆ-
માં ગએલી હોય તે
ધુસે છે=પેસે છે,
અખાત=સમુદ્રનો ફાંટો
લાંબો વધીને જમીનમાં
ગએલો હોય તે
ઉપસાગર=પહોળા મોનો
અખાત

કોંપ=પાણીમાં ઘસડાઈ આવેલો કાદવ કચરો; ચગુ

બાઝે છે=ઠરે છે

દ્વીપકલ્પ =જેની ત્રણ બાજુએ પાણી ને એક બાજુ જમીન હોય તે

ક્રિયા=કામ

સામુદ્રધુની =બે મોટા પાણીના ભાગને સાંધનારો પાણીનો નાનો ભાગ.

પાઠ ૪૩ મો.

કારીગર=સુથાર, લુહાર કુંભાર, વણકર વગેરે કારીગરીનું કામ કરનાર

વાટ=પૈંડાપર લગાડેલો લોઢાનો પાટો

તાણાવાણા = વણવાની સાળપર જે ઉભા દોરા રાખવામાં આવે છે તે તાણા અને આડા દોરા રાખવામાં આવે છે તે વાણા

દેશાઇ=જાગીરદાર, વતનવાળો

વસવાયાં=સુથાર લુહાર વગેરે ગામની વસ્તીનું કામ કરનાર લોક

આરાં = પૈંડાની વચમાંના ફરતા લાકડાના કકડા.

વાંસલો=સુથારનું લાકડા ઘડવાનું ઓજાર

ટકાઉ=મજબુત

ધમણ=વા ફુંકવાનો સાંચો. (ગારી.

તણખા=સળગતી ચણુ

ચોપાસ=ચારે બાજુ, બધી તરફ

રાતીચોળ=ઘણીજ ગરમ

સજજડ=સખત

ચાકડો=લાકડાના પૈંડા જેવું કુંભારનું ઓજાર

લોંદા=લચકા

કોસ=ગાઉ

ફાળકો=કામડીના જે ચાટપર કાંતેલું સુતર વીંટાળવામાં આવેછે તે

તાંતણા=તાર

ખાદી=દોકી

ખોળીઆં=ગોદડાનું કપડું

જાજમ=પાથરવાનું રંગીત બિછાનું

શણ=શણના છોડનારેસા

પાઠ ૪૪ મો.

ગામ=જેમાં થોડાં ફળીઆં ને થોડાં ઘર હોય તે

શહેર=છોબંધ ને હારબંધ ઘર હોય અને સારાં સારાં બજાર હોય તે.

છુટ્ટી=રજા

ગિલ્લીદંડા=મોઇ દંડો

ગિલ્લી=મોઇ

દંડો=ગિલ્લી ઉડાડવાની એક હાથની લાકડી

તાલુકો=પરગણું

વળવાનો=ફરવાનો

દહાડો વળવાનો=ફાયદો થવાનો

રોજા=કબરો ઉપર બાંધેલાં મકાન

મસીદ=નિમાજ પઢવાનું ઠેકાણું,

કોતરકામ = પત્થર કે લાકડામાં કોતરેલું ચિત્ર કામ.

ટપાલ ઓફિસ=પોષ્ટ ઓફિસ

બજાર=હાટ

કારીગીરી=કીસબ; બ- નાવટ; હુન્નર

વરાળયંત્ર=વરાળના જો- રથી ચાલતો સાંચો.

પાઠ ૪૫ મો.

કારકુન=લખવાનું કામ કરનાર

ખૂટતા=જોઇતા

નાયક=સિપાઇની ટો- ળીનો ઉપરી.

રસીદ=પહોંચ, પાવટી

કોથળી=થેલી

છરી=શીતળા કાઢવાનું ઓજાર

કોચતો = કાંણા પાડી ચેપ મૂકતો.

ચેપ = પરૂ; રસી

પગાર=દરમાયો

કચેરી=ઓફિસ

મુખી=તલાટી

તગાવી=સરકારે ખેડુતને વ્યાજે ધીરેલાં નાણાં

મહેસુલ=જમીન ખેડવા બદલ સરકારને ભર- વાના રૂપીઆ; જમી- ન વેરો.

હદ=સીમા; મર્યાદા

ફેરણી કારકુન=તાલુકાના ગામોની સીમમાં ફર- નાર કારકુન

હવાડો=કુવા નજીક ઢો- રોને પાણી પીવાને માટે બાંધેલો કુંડ

દુરસ્ત કરાવવું = ભાગેલું સમરાવવું

ઓવરસીયર = બાંધકામ ખાતાનો અમલદાર

ફોજદાર=તાલુકાના પો- લીસનો ઉપરી

મુકરદમો=કેસ

સાક્ષી=જુબાની

અવલકારકુન =મામલત- દારના હાથ નીચેનો પહેલો કારકુન (થર્ડ ક્લાસ માજિસ્ટ્રેટ)

જમાદાર=બે ત્રણ ગે- ટનો ઉપરી

રજુ=હાજર

હેરાન=દુઃખી

સખતી=જોરજુલમ

તિજોરર=તિજોરીનો ઉપરી

શરાફ=રૂપીઆ લેવા આ- પવાનું કામ કરનાર

નોંધવાનું=લખવાનું

ખત=દસ્તાવેજ, લેખ

હવાલદાર=પોલીસ પટેલ ના હાથ નીચેનો ચાર પાંચ રૂપીઆના પગા- રનો સિપાઇ

દવાખાનું=ઇસ્પિતાલ

શીતળા = સૈયડ કાકા; બળીઆ

પાઠ ૪૬ મો.

પ્રાંત=ઘણાં જિલ્લા એ- જન્સિ અને સંસ્થાન મળી થએલો ભાગ

જિલ્લો = ઘણા તાલુકા મળી થએલો કલેક- ટરના તાબાનો ખાલસા મુલક

તાલુકો = ઘણાં ગામ મળીને થએલો ભાગ

વિભાગ=ભાગના ભાગ

કલેકટર=જિલ્લાનોમુખ્ય ઉપરી, નાયબ સુબો

અધિકાર = સત્તા

અમલદારો = અધિકા- રીઓ.

દેખરેખ = તપાસ

ઇંજનેર =બાંધકામ ખા-

તાનો વડો અમલદાર
સુલતવી રાખવું = થોડા વખત સુધી નહિ વસુલ કરવું તે
મામલતદાર = તાલુકાની જમાબંધી વસુલ કરનાર અમલદાર;
સંમતિ=મંજુરી; પરવાનગી
વહીવટ=કારભાર
સુખાકારી=આરોગ્યતા
ઇન્સ્પેકટર = તપાસણી કરનાર અમલદાર
મુન્સફ=સબજજ
કમિશનર = વિભાગનો ઉપરી અમલદાર;સુબો
લેણદેણ=લેવું દેવું

પાઠ ૪૭ મો.

તીડ=અનાજ ખાઇ જનાર એક જાતના પક્ષી
પાક=મોલ
ડેપ્યુટી = મદદનીશ;
આશા=ઉમેદ
ભલામણ=સિફારસ
હાલ=હમણાં
શોધવા=તજવીજ કરવા
નિરાશ=ના ઉમેદ
પરીક્ષા=તપાસ
બીના=બાબત; હકીકત
રેલ=પૂર
પરવાનગી = છૂટ; રજા
હથિયાર = બંદુક તરવાર વગેરે
છૂટ= રજા, પરવાનગી
કન્યાશાળા=છોકરીઓની નિશાળ
નાલાયક = નહિ ચાલે એવો.
ખૂન=મારી નાખવું તે, ઘાત
જુબાની=સાક્ષીએ કહેલા બોલ

ભાગ ૨ જો

સમાપ્ત.

ભાગ ૩ જો.

પાઠ ૪૮ મો.

નાળું = પાણી જવાનું ગરનાળું
મૂળ=નદી જે ઠેકાણેથી નીકળે છે તે જગા
ડહોળું=કાદવવાળું
ચિકાર=બેઉ કાંઠે ભરપૂર
ઝરણ=જમીનમાંથી ફુટતી પાણીનો સેરો
બરફ=ટાઢથી ઠરી ગએલું પાણી.
ઠરી=જામી, બંધાઇ
થીજીને=ઠરીને
ઘટ=જાડો
કરચો=ઝીણા કટકા
હિમ=ઠાર
બાફ=વરાળ
કિરણ=સીધી લીટીમાં પડતો પ્રકાશ
ટીપાં=ફોરાં
ઝાકળ=ઠંડીના જોરથી પડતું પાણીનું ટીપું.

અટકીએ=થોભીએ

પાઠ ૪૯ મો.

દેવતા=અગ્નિ
ચકમક=એક જાતનો પત્થર
વા નાખીએ=વીંઝીએ
મીણબત્તી=મીણ સાથની વાટ
ઠરીજાય=હોલવાય
ગુંગળાઇ=રૂંધાઇ
અંગારા=સળગતા કોયલા
ફુંકણી=દેવતા ફુંકવાની વાંસની ભુંગળી.
ગતિ=હાલચાલ
તાજો=ચોકખો
જોત=બળતું; ભડકો
દવ=જંગલમાં લાગેલી આગ.

પાઠ ૫૦ મો.

મિઠાઇ=ગળ્યા પદાર્થ
કંટાળતો=કાયર થતો
પુષ્કળ=ઘણું
સ્વચ્છ=ચોકખું
તાજા=તરતનાં
કણી=રજકણો
ઢગલા=ઢગ
મીઠું=લૂણ; નીમક,
બેસ્વાદ=સ્વાદ વગરની
આરોગ્યતા=સુખી
આરીઆં=ચીભડાના કકડાને મીઠાના પાણીમાં બોળી સુકવી બનાવેલા તે
જીવ=જીવાત
અગર=મીઠું પાકે તે જગા
જુઆળ=પાણીનું ચઢવું તે; ભરતી.
તરી આવે છે=ઉપર આવે છે.
સિંધવ=મીઠાની એક જાત.
જથાબંધ=ઘણુંજ
દેશાવર=પરદેશ
બોળી=ફીક્કી
સાંભરી લઇ=ઉસરડી લઇ: એકઠી કરી.

સાર.

માણસને પહેલે નંબરે હવાની, બીજે નંબરે પાણીની, ત્રીજે નંબરે ખોરાકની, અને ચોથે નંબરે મીઠાની જરૂર છે. મીઠું સ્વાદમાં ખારૂં છે છતાં મીઠું કહેવાનું કારણ એ કે તે ખોરાકને સ્વાદવાળો બનાવે છે.

પાઠ ૫૧ મો.

મૂળરંગ=પ્રથમનો રંગ
આંચ=ઝાળ
ધરી=પકડી
ગજરો=ફૂલનો માથામાં ઘાલવાનો તોરો.
ઉડાડવા=બદલવા
ગંધક=પીળા રંગની ઝટ ભાગી જાય એવી વસ્તુ.
મતલબ=ઇચ્છા.
ખાસ=ખસુસ; જરૂર
બરડ=ઝટ ભાગે એવી.
ચુરેચુરા=ભુકેભુકા

ભડકો=બળતું
વિસ્મય=નવાઇ
ઝાળ=આંચ
ઝાંખું=ફીકું; તેજ વગરનું;

સાર.

ગંધકમાં રંગ ઉડાડવાનો ખાસ ગુણ છે.

પાઠ પર મો.

ફટકડી=એક જાતની તુરા સ્વાદની વસ્તુ
પાસા=બાજુ
હાર=કાંઠો
પહેલદાર = પહેલવાળી; પાસાવાળી.
શોખ=મરજી; ઇચ્છા
વર્ગ=કલાસ
કારો=કોરણો
ખરબચડી=ખાડા ખબોચીઆં વાળી.
કીમતી=મૂલ્યવાન.
ઝુમ્મર=કાચનું કે ધાતુનું ઝાડ
અફાળી=પટકી; પછાડી
અકીક=રંગીન ચળકતા પત્થરની એક જાત.
ઝવેરાત=હીરા માણેક વગેરે રત્ન
લોલક=લટકણુ

પાઠ પ૩ મો.

કોદાળી=જમીન ખોદવાનું ઓજાર
સમી=દુરસ્ત.
ભઠ્ઠી=ધાતુ પીગળવાનો ચુલો
પાનું=ફળ
એરણુ=લુહાર સોની વગેરે જેનાપર મૂકી ટીપે છે તે ઓજાર.
ટીપીને=ઘડીને
સીધું=પાંસરૂં
નળીઓ=ભુંગળીઓ
કઠેરા = લોખંડ કે લાકડાની પાળ.
ખીંટીઓ = ખુંટીઓ
પોલાદ = ખરૂં લોઢું
ચપ્પુ = ધારદાર છરી
ઘડતર=ઘડીને બનાવેલું
રવેસ=માળનો ઝૂલતો ભાગ; ગોખ
ઘા કર=ટીપ
કરવત=લાકડા વહેરવાનું હથિયાર
સ્ક્રૂ=પેચવાળો ખીલો
કાનસ=રેતરડી
નક્કર=સંગીન
પાધરૂં=બહારો બહાર

પાઠ પ૪ મો.

ઇંદ્રિય=શરીરના જે ભાગ વડે કામ અથવા ભાન થાય છે તે. (જેમકે, આંખ, કાન, નાક, જીભ, ચામડી, હાથ, પગ, મોં, ગુદા, ઉપસ્થ.)
મુખ્ય=મોટા.
સોપારીનાં ઝાડ = સોપારણ.

ચોંટી=વળગી; બાઝી
શોષી=ચૂશી
એકાદું=એક
ઉત્પન્ન=પેદા
અંગ=ભાગ, અવયવ
અગત્યનું=જરૂરનું.
છિદ્રો=કાણાં.
ખ્યાલ=અટકળ; ધારણા
બારીક=સૂક્ષ્મ; ઝીણાં

સાર

ઝાડનાં મુખ્ય છ અંગ છે મૂળ, થડ, પાંદડાં ફૂલ, ફળ, બી. પહેલા ત્રણ ઝાડને જીવાડનારાં અંગો છે.

પાઠ ૫૫ મો.

ડાઘા=ડપકા, છેકા
ચીકણું=ચિકાશવાળું
તાડી=ખાટો નીરો; ખજુરી કે તાડનો રસ.
ડહોળી=વલોવી
સીસાપેન=પેનસીલ
ઘટ=જાડું
છેદ=કાણું; વેહ
ગુંદર=ઝાડનો ચીકણોરસ
ઝરપે છે=ધીરેધીરે વહેછે
આરપાર=આ બાજુથી પેલી બાજુ
નીરો=ખજુરી વગેરેનો તરતનો ઝરેલો રસ
થોર=થુવેરીઓ; કાંટાનું ઝાડ
ખરસાણી=થુવેરની એક જાત
આંકડો=એક જાતનું ઝાડ (એના ફૂલ હનુમાનને ચઢે છે.)
ઉપવાસ=ભૂખ્યા રહેવું તે
સાઠીચોખા = વાંસીઆ ચોખા
છાલ=છોડ; ચામડી
રેસા=તંતુ; તાર
ગળણી=ગાળવાનું ઝીણાં કાણાંવાળું વાસણ
હલકા=જલદી પચે એવા

પાઠ ૫૬ મો.

સુખળાં=ડુંડા કે કંઠીની બાજુએ સોયા જેવું હોય છે તે.
મુલક=દેશ
ખરછટ=કઠણ ને ખરબચડું લાગે એવું
બાફે=ગરમ પાણીમાં પકવે.
હવાલો=તારની ચાળણી
ચાળણ=ચાળતા બાકી રહેલો ભાગ, થુલું
આથો = ચઢીને ખાટું થએલું ખીરૂં
લોપરાં=પટ્ટી
શુમારે = આસરે
ડુંડી = નાનું ડુંડું
ઉંબી = ઘઉંની કંઠી
પોટીસ=ગુમડાં વગેરે દરદ પકવવા માટે ઘઉં અળશી વગેરેના લોટની બાફીને લુગદી કરવામાં આવે છે તે
ખાંચ = ખોભણ
ડાંગર=ભાત
દાઉદખાની=પીળા પોચા
ઠુમસો = ઠુંઠાપણ ભરાઉ
વાજીયા=ઝીણા કાળા પડતા

પોટો=ધોળો હુમસો
ફાડ=ભાગ
પુષ્ટિકારક=જોર આપનાર
થુલું=ભુસું, ચાળણુ
ઝાટકીએ=ઉપણીએ
રવો=ઝીણોદાણોદારલોટ
વાની=ચીજ; વસ્તુ
લોહી=ખોળ
જખમ=ઘા

સાર.

અનાજની પરીક્ષા તથા તેનો ઉપયોગ સમજાય છે.

પાઠ ૫૭ મો.

બગીચો=બાગ
દાંડી=વચલી નસ
સાંકડું=નાનું
ગંજીફો=રમવાનાં પાનાં
માફક=પેઠે
કમળ = તળાવમાં થતું એક જાતનું ફુલ
જથાબંધ=સામટું
દાંતા=અણીવાળી કોર
ગુલમોર=એક જાતનું ફૂલનું ઝાડ
કળી=વગર ખીલેલું ફૂલ
ચૂંટી=તોડી
થોકડો=જથો; જુડો
અળવી=અળુનાં પાંતરાં
કુંવાર=કુંવારનો છોડ
અગથીઓ=અગથીઆનું ઝાડ

પાઠ ૫૮ મો.

પતંગીઉં=એક જાતનો સુંદર પાંખવાળો કીડો
જીવજંતુ=નાનાં જીવડાં
પારખું=જાણું
ખૂબસુરત=દેખાવડી.
બીલકુલ=સમૂળગી
વેતરી=વેઠ કરનારી
બદલવી=ફેરફાર કરવી.
ઇયળ = પેટે ચાલનાર કીડા
પુડા=મધમાખીનું ઘર
અવતાર=એક રૂપબદલી બીજા રૂપમાં આવવું તે
હુમલો=હલ્લો
વંદા=વાંદા
જઠર=ખાધેલું પચાવવાની કોથળી
માદા=પશુ પક્ષીમાં સ્ત્રી જાત હોય તે
પાંખ=પર
અવસ્થા=દશા; હાલત
કોશેટો=લાંબી ગોળ દડી
નિરાંતવાળી=નચિંત થઇ
કુટુંબ=વંશ; ઓલાદ

પાઠ ૫૯ મો.

ધોળાયા કરતો=વારંવાર આવતો
સમડી=કાગડાના આકારનું મોટું પ્રાણી
ચીરે=ફાડે

કરાંઠી=સુકાયલા છોડની ડાંખલી; રાડાં
ગરદન=ડોક
ખાઉધરાં=ભૂખાળવાં; અકરાંતીઆ
કોહેલું=સડેલું
નહોર=તીણા નખ
ભાગોળ=શહેર કે ગામમાં પેસવાનો દરવાજો.
ભાથુ=મુસાફરીનું ખાવાનું.
તીર=કામઠું
ધસારાબંધ=ઝડપથી
નજર=નીચા
સરી=લપસી.
અંધારાં=ચક્કર;ફેર,તંમર
ગીધ=મડદાં ખાનારૂં મોટું પક્ષી
ઢોળાવ=ઢાળ
ગળે છે=ઉતારી દે છે
કમકમાટ=ચીતરી

સાર.

ઇશ્વરે જે પ્રાણીઓ બનાવ્યાં છે તે આપણા સુખને માટેજ બનાવ્યાં છે, માટે ઇશ્વરનો પાડ માનવો,

પાઠ ૬૦ મો.

દોડાદોડ=નાસાનાસ
કુમળી=નરમાશવાળી
પીંડે=અંગડે; વાંસે
ગુચ્છાવાળી=ઝુમખા જેવા વાળવાળી.
છોડા=છોતરાં.
કાતરી=કાપી
કલ્લા=પુળા
ડેકડા=કૂદકા
ભપકાદાર=શોભિતો;
સુંદર=ખૂબસુરત
બદન=શરીર; અંગ
રમુજ=આનંદ
વલવલાટ=કરીને નહિ બેસવું ને વલોપાત.
ગર=માવો; ગર.
કુંપળ=ફણગો; અંકુર
રાક્ષી=બંને બાજુપર અકેકો અણીદાર દાંત હોય છે ત.
રૂવાંટી=ઝીણા વાળ.
ચપળ=ચાલાક
અવાજ=સાદ
ઘાતકી=ખુની
દુશ્મન=શત્રુ

બચાવ=રક્ષણ
ચકોર=ચપળ
પોલાણ=પોકળ ભાગ
ઝુમખો=જથો
છત=છાજ
બીકણ=બીએ એવું
નજરે પડતું=દેખાતું
ખાસ કરીને=ઘણું કરીને;
દૂરનું દૂર=આઘે
તેજ=ચાલાક
કૌવતવાળા=મજબુત; જોરાવર
ઉપરાઉપરી=એક પછી એક
ફાળ=કૂદકો; છલંગ
ઘટ=જાડી
રતુમડો=રતાશ પડતો
રહેઠાણ=વાસ, રહેવાનું ઠેકાણું; મુકામ
સમીસાંજ=દીવાબત્તીનો વખત

પાઠ ૬૧ મો.

હઠે=દૂર જાય; ખસે

પંજો = પાંચ આંગળાં ને હાથેલી જેટલો કાંડા લગીનો ભાગ
માન=આબરૂ; મોટાઇ
પૂંછડી હલાવતો = ખૂશ થતો
ગીવળ્યા=વીંટળાયા
[illegible]=હારજીત
[illegible]ખેરી=ઝાટકી
લટકતી=લબડતી
લાળ=ચીકણું થુંક
[illegible]ડુ઼ી=દોડ
ભરોસાદાર=વિશ્વાસુ
મમતાળુ=માયાળુ
તાબેદાર=તાબે રહેનાર
[illegible]તી=શોભતી
[illegible]=પ્યાર; હેત

પાઠ ૬૨ મો.

સગા=કુટુંબી
[illegible]ો=ઘુંટણથી પાટલી સુધીનો પગનો ભાગ
ચહેરો=ઘાટ; મોંની શિકલ

બળવાન=જોરાવર
પક્કું=પહોંચેલું; પેક
ભમે=ભટકે; રખડે
સવાલ=પ્રશ્ન
ટટાર=સીધા
અણીપડતાં=અણીવાળાં
દેખાવ=શોભા; ભરાવ
બરછટ=કરકરા
બગાસું ખાય છે=આળસ દૂર કરે છે.
ડાચું=જડબું
વિકરાળ = બિહામણું; ડરામણું
છાતીવાળું=હિંમતવાન
હુમલો=ધસારો
ટોળું=જથો
ટુકડી=ટોળી
બદામીઉં=બદામના રંગ જેવું
ભુરાશ પડતી = ભુરાશ પર
પાદર=ગામના ઝાંપા બહારની જગા
કિકિયારી=ચીસ
ખંધુ=લુચ્ચું
મ.રો=ગુચ્છો

ખોળ=શોધ; તપાસ
દરાખજેવાં=ગળ્યાં, મીઠાં
વાઢ=શેરડીનું ખેતર
સતાવવું=દુઃખ દેવું; પજવવું.

પાઠ ૬૩ મો.

નુકસાન=બગાડ
કીકી=આંખના ડોળાની વચ્ચેનો ગોળ કાળો ભાગ
ચીરૂં=ફાડું
ઘૂરકવા=ડોળા કાઢવા
પડખે=બાજુએ
ખાતર=માટે; વાસ્તે
પજવો છો=હેરાન કરો છો
કોઠી=નાનો કોઠાર
સહેલાઇથી=થોડી મહેનતે
ઝાંખા=થોડા
શોભા=દેખાવ
જ્ઞાન=સમજ
ઘોર=ઘણું બિહામણું
ખબર=જાણ
મ્યાન=તરવારનું ઘર
કરકરી=ખાબચડી
છોલીને=છોતરાં કાઢીને

ઉપયોગીપણું=જરૂરિઆત
ગુણ=પાડ
કાસળ કાઢવું=જડ મૂળથી નાશ કરવો.
મહેરબાની=દયા

પાઠ ૬૪ મો.

વાઘણ=વાઘની માદા
ચળકે=ઝળકે
બો=બીક
ચાખણ=સ્વાદીઓ
દીપડો=વાઘની જાતનું પ્રાણી
સિંહણ=સિંહની માદા
અજાયબ=નવાઇ
ધ્યાન=ચિત્ત
અગ્નિ=દેવતા
યાળ=કેશવાળી; ઘોડા કે સિંહની ડોકપરના વાળ
ડેલણ=હડસેલી શકાય તેવી.
હેરાન=દુ:ખી
ઘુઘવાટા=ઘુ ઘુ કરતો અવાજ
ગર્જના=સિંહનું બરાડવું તે.
ધ્રૂજતાં=કાંપતાં.
ભયંકર=બિહામણા

ગોશ=માંસ
ઠેકાણું=નિયમ
વસ્તી=વાસો; રહેઠાણ
ચાઠાં=ડાઘા
આંતરે=ઘેરે; કબજે કરે

પાઠ ૬૫ મો.

ગોકળ ગાય=પરમેશ્વરની ગાય
ચરબી=માંસમાં રહેલી તેલ જેવી ચીકણી વસ્તુ.
અગત્યના=કામના.
કરોડ=વાંસાની વચમાંનું ઉભું હાડકું
ઉપરાંત=વધારે
દવાશાળા=ઇસ્પિતાલ; દવાખાનું.
હાડપિંજર=હાડકાનું ખોખું
દિવાલ=ભીંત; કરો
ટાંગ્યું=લટકાવ્યું
બિહામણું=ડરામણું.
ગરદન=બોચી
પાંસળી=પાસા પરની હાડકી
બેડોળ=કદરૂપું

ભરાઉ=ભરેલું
બેશક=નક્કી; ખચીત
કૌવત=જોર, બળ
અવયવો=ભાગો.
ખોપરી=મગજનો ઢાંકણો
મગજ=ખોપરી માંહેનો નરમ ભાગ
ફેફસાં=દમ ભરવાની કોથળી
હૃદય=લોહીની ટાંકી
થાપો=કુલ્લાની પાસેનો જાંગનો ભાગ
ફુક્કો=દમ ભરવાની કોથળી
સંરક્ષણ=સારી સંભાળ; સાચવવું તે
રેસા=તાર, તાંતણા
સંકડાય=સંકોચાય
ગોટલા બાઝે છે=એક ઠેકાણે એકઠો થાય છે
સ. ૧) માંસપેશી શેની બનેલી છે? ૨) હાડકાંની જરૂર શા માટે છે?
સ. ૩) લોચામાં કયો ગુણ છે કે જેથી તે

લાંબા ટુંકા થઇ શકેછે?
સ. ૪) શરીરમાં કેટલાં હાડકાં છે ?

પાઠ ૬૬ મો.

ત્વચા=ચામડી
સુંવાળું=લીસું
ઉપસી=ઉંચી આવી
દરદ=દુઃખ
નિશાની=એધાણી
અડકે=છેડે
ખમાતું=સહન થતું
ખોળીયું=ઉપલું પડ
હેઠલું=નીચેનું
રેખા=કાપા; લીટી
ગરમ=હુંફાળા
ગેંડા=ગેંડીનો નર
કુદરતી=માણસનું કરેલું નહિ તે; ઇશ્વરે બનાવેલું તે.
ઢાંકણુ=કવર; પડ
રક્ષણ=સંભાળ; બચાવ
ઢીમું=ઢોમણું
ગોડ=રસવિકારની ગાંઠ.
પડ=પોપડો.
ખરી પડે છે=જતી રહે છે; નીકળી જાય છે.
રૂઝાતા જાય=રૂઝ આવતી જાય
લઈ=જબરી
આળુ=જરા અડકયાથી પણ દુખાય તેવું
ભોંકે=ઘોંચે; ઘાલે
ખાલ=ચામડી, ત્વચા
ઓસીકું=નાનો તકીઓ
દાખલો=ઉદાહરણ
રચના=બનાવટ,ગોઠવણ
ગલેફ=ઓશીકા કે ગોદડાને ચડાવેલું પડ
સૂક્ષ્મદર્શક=નાની ચીજને મોટી દેખાડનાર
અસંખ્ય = અગણિત; ઘણાજ

સ. ૧) શરીરનું ઢાંકણુ કયું ? સ. ૨) ચામડીનો ઉપયોગ કહો. સ. ૩) ચામડીમાં કેટલા પડ છે ? સ. ૪) એ પડનો ઉપયોગ સમજાવો. સ. ૫) કઇ જગાની ચામડી જાડી હોય છે? સ. ૬) એક દાખલો આપી ચામડીની રચના સમજાવો. સ. ૭) જેના શરીર પર વાળ વધારે હોય તેની ચામડી કેવી હોય છે ?

પાઠ ૬૭ મો.

ટકોરો=આંગળી વાળી નખથી ઠોકવું તે
ટકે છે=નભે છે; ચાલે છે.
પહેર્યા=ઘાલ્યા
બીક=ડર; ભો.
કોથળી=થેલી
ટકાયું=ઉભું રહેવાયું
ટાંગી=લટકાવી
રાંપી=ચામડું સાફ કરવાનું મોચીનું એક ઓજાર
કુમળુ=નરમ
સુરત=તાપી નદીને કાંઠે શહેર છે તે
તળીઉં=નીચેનો ભાગ
ખાસું=મજાનું, સારૂં
તરડે=તરડ પડે; ચીરાડા પડે; ફાટે
કમાવેલું=પકવેલું

ચમારવાડો=જ્યાં ચમાર લોકો રહેતા હો તે જગા

વાસમારતી=ગંધાતી

જીન=ઘોડાની પીઠ પર નાખવાની ગાદી

મસક=પાણી ભરવાનો ચામડાનો કોથળો

સ. ૧) ચામડામાં કયો ગુણ છે કે જેથી પાણી અંદરથી બહાર નીકળી જતું નથી? સ. ૨) જોડા પહેરવાથી શો લાભ? સ. ૩) ચામડાને કેળવવાની રીત કહો. સ. ૪) ચામડાની કઇ કઇ ચીજો થાય છે?

પાઠ ૬૮ મો.

ઊન=ઘેટાના વાળ

વાંકડીઆ=ગુંચળીવાળાં

ટકાઉ=મજબુત

સાચવી=સંભાળી

દુઆ=ઝીણાં જીવડાં

હૂંફ=ગરમાવો.

ઢોરઢાંકર = બળદ ઘોડા વગેરે

ઓઢો=બળદનેઓઢાડવા માટે શીવેલું કપડું

ગરમાવો=હૂંફ; ગરમી

ઉતર્યા=પૂરા થયા, ગયા

ગાંસડી=પોટલી

કાંતવું=લાંબા દોરા કાઢવા

ઊડવેડ=કટાકુટ,માથાકુટ

ભરાઉ=પાસેપાસે

વાસ્કુટ = જેકીટ; કંમર સુધીનો વગર બાયનો કબજો

ઝબ્બો = પગની પાની સુધીનો ડગલો; જામો

કબજો = બાંય વગરનું બદન

સ. ૧) ઘેટાંને ટાઢ કેમ વાતી નથી? સ. ૨) ભરવાડ ક્યારે ઊન કાતરી લે છે? સ. ૩) ઊનનો ઉપયોગ કહો. સ. ૪) ઊનના કપડાંથી ટાઢ કેમ વાતી નથી! જ. ૪) શરીરમાંથી ગરમી નીકળી જવા પામતી નથી

પાઠ ૬૯ મો.

આંગણું=બારણા આગળની જગા

તળીઉં=નીચેનો ભાગ

ભેજ=શરદી

સાગ=લાકડાનીએક જાત

વાડો=ઘરની પાછળની ખુલ્લી જમીન

ક્યારો=ચોરસ ખાડો

રંગબેરંગી=જુદા જુદા રંગના

ચોઘડીએ=વખતે

ઉભરણી=ભોંય તળીઆથી ઉંચાઇ

ખાસ=જાણી જોઇને

કુંભી = ઘરનાં ઉભાં આડાં લાકડાં બેસાડવા માટેની બેસણી

છોલાણું=છોદેવડાવવી તે

પરસાળ=ઘરમાં પેસતાં પહેલો ખંડ આવે

છે તે.
ઓસરી=ઓટલી
દેરાસર=દેવને રાખવાનું ઠેકાણું.
પૂજા=સેવા
રસોડું=રાંધણી; રાંધવાનો ઓરડો.
સરડાવવું=છાપરા ઉપર કામડા બંધાવવાં
પાણીઆરૂં = પાણીના બેડાં તથા ગોળી મૂકવાની જગો.
કોઠાર=અનાજ ભરી મૂકવા માટે લાકડાનો બનાવેલો તે.
ધુમાડીઉં=ધુમાડો નીકળવાનો રસ્તો.
ઘેરાઇ=ભરાઇ
વૈદનાં પગલાં થતાં નથી =રોગ આવતો નથી.
જાજરૂ=સંડાસ
છીંડી=ઘરની પછાડીનો નેવાં પડવાનો ભાગ.
સીડી=નીસરણી
દિવાનખાનું=બેસવા ઉઠવાનો મુખ્ય ઓરડો
મોટાં=પ્રખ્યાત; નામીચા
ખુબીથી=સફાઇથી
વેલ=વેલા
ખીંટી=ખુંટી
તાકા=મોટા ગોખલા.
મોભ=છાપરાની વચમાંનું આડું લાકડું.
સાકટી=વળી
પકવાસા=છાપરાના સાકટા સાથે જડેલી પાટીયાની ચીપો.
કામડું = વાંસની બે ફાડમાંની એક ફાડ.
છત=છાજ
નરદમ=તદન
ઝરૂખો=ગોખ; રવેશ
બેશક=નક્કી
સવડવાળું = સગવડ ભરેલું; વગવાળું.

પાઠ ૭૦ મો.

ઓળો=છાયો, પડછાયો
મદારી=ખેલ કરનાર
છાયાયંત્ર = ઓળાપરથી વખત જાણવાનું યંત્ર
સાધન=સાહિત્ય
સ. ૧) અસલના વખતમાં ઘડિઆળ હતા ?
સ. ૨) અસલના લોકો વખત શા ઉપરથી જાણતા.

પાઠ ૭૧ મો.

ઘડિઆળ=વખત જાણવાનું યંત્ર.
ચંદો=ઘડિઆળમાં આકા માંડેલો ગોળ ભાગ
પગથીઉં=નાની ઓટલી
I=એક
II=બે
III=ત્રણ
IV=ચાર. (૫-૧)
V=પાંચ
VI=છ (પાંચ + એક)
VII=સાત (પાંચ+બે)
VIII=આઠ. (પાંચ + ત્રણ)
IX=નવ. (દશ-એક)
X=દસ
XI=અગિઆર. (દશ + એક)
XII=બાર. (દશ+બે)

કુંડાળું=ગોળ ચકરડું
મિનિટ=અઢીપળ; સાઠ સેકંડ
અંતરે=છેટે;
કમાન=પોલાદની પટીનું ગુચ્છું
સામટા=બધા
મધરાત=વચલી રાત
ઝડપ=ઉતાવળ
કુંચી=ચાવી
ઉકલતી=ઉઘડતી

સ. ૧) ઘડિઆળમાં કેટલા કાંટા હોય છે? સ. ૨) બંને કાંટા સરખા હોય છે? સ. ૩) નાના તથા મોટા કાંટાથી શું જણાય છે? સ. ૪) ઘડિઆળ જોતાં શીખવાને માટે પહેલાં શું ઓળખવું જોઇએ? સ. ૫) ચંદા પર કેટલે સુધી આંકડા માંડેલા છે? સ. ૬) નાનો કાંટો આઠપર હોય ત્યારે મોટો કાંટો કયા આંકડાપર હોય છે?

પાઠ ૭૨ મો.

પડીકું=બંડળ;
સમતોલ=સરખું વજન
તોળ્યું=જોખ્યું
દાંડી=ત્રાજવા બાંધે છે તે લાકડી.
ચીચવોં=એક ઉભા લાકડાપર બીજા આડા લાકડાની વચમાં સાલ ઘાલી બે છેડે બેસવાની રમત.
મધ્ય=વચલા
સેજસાજ=જરા
ત્રાજવું=તોળવાનું સાધન.
પલ્લું=છાબડું
છેતર્યો=ઠગ્યો.
પાધરો=સીધો
તોલ=વજન
સમાન=સરખી
યુકિત=તદબીર;
ખાધ=નુકસાન

સ. ૧) આપણને ઓછો ન મળે તે માટે ત્રાજવાની બાબતમાં શી તપાસ કરવી?

ભાગ ૩ જો
સમાપ્ત.

પદાર્થપાઠ ભાગ ૧ લો પહેલા ધોરણ માટે ત્રણ આના.
પદાર્થપાઠ ભાગ ૨ જો. બીજા ધોરણ માટે પાંચ આના.
'બાળગરબાવળી, ની નોટ ત્રીજા ધોરણ માટે બે આના.
ત્રીજા ધોરણનો ' મુખગણિત શિક્ષક ' દોઢ આનો.
ગ્રામ્યશાળાના ત્રીજા ધોરણનો 'મુખગણિત-શિક્ષક' બે આના.

કવિતાની સમજુતી પાઠ ૭ મો.

આપણી આજુબાજુએ ગગનમાં અને મનમાં પરમેશ્વરનું તેજ છે. ધામ અને ચાસની પાસે પણ પરમેશ્વરનું રહેઠાણ છે. (૧) ભોંયમાં પેસીને ભોંયરામાં કંઇ વાત કરીએ અથવા મનમાં નઠારા (કોઇનું ભુંડું કરવાના) વિચાર કરીએ તે પરમેશ્વર જાણે છે. (૨) રજકણ મૂકવાને માટે પરમેશ્વર વગરની ખાલી જગ્યા શોધીએ પણ પરમેશ્વર વગરની કોઇપણ જગ્યા ખાલી મળે નહિ. મતલબ કે બધેજ પરમેશ્વર છે. (૩)

પાઠ ૮ મો પરમેશ્વરની પ્રાર્થના.

અરે ! દેવના પણ દેવ ! હે જગતના ધણી (પરમેશ્વર) હું તમને પગે લાગીને પ્રાર્થના કરૂંછું કે હે દયાળુ તમે મને દુઃખથી બચાવો. હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફકત એક તારોજ આશરો છે. (૧) હે પરમેશ્વર તમે મારાં માબાપ છો, અને તમે હંમેશાં બધાનું પોષણ કરનારા છો; તમે મારાપર કરોડો ઉપકાર કર્યા છે. હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફકત એક તારોજ આશરો છે. (૨) હું ગરીબમાં ગરીબ અને સમજણ વગરનો જીવ છું, મારી કંઇ પણ વાત તારાથી અજાણી નથી; (મતલબ કે બધી તું જાણેછેજ) હે દયાળુ મારો ગુનો માફ કરો, હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફકત એક તારોજ આશરો છે. (૩) અમે નાના છોકરાઓ હાથ જોડીને (કરગરીને) કહીએ છીએ કે હે પ્રભુ અમારી બુદ્ધિ ઘણીજ ઓછી છે, માટે મહેરબાની કરીને અમારી માગણી મનમાં લાવો; હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફકત એક તારોજ આ-

શરો છે. (૪) અમે ને અમારાં જે સગાંવહાલાં છે તે બધાં શરીરે સુખી (તંદુરસ્ત) અને જબરાં રહીએ; હંમેશાં તમે અમને સદ્‌બુદ્ધિ આપજો. હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને એક ફક્ત તારોજ આશરો છે. (૫) મેં તમારી જરાપણ સ્તુતિ કરી નથી, તેમજ આપના ગુણ ગાવાની (ભજન કરવાની) શક્તિ મારામાં નથી, તોપણ દયા લાવીને (મહેરબાની કરીને) સેવકના દુઃખ મટાડો, હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફક્ત એક તારોજ આશરો છે. (૬)

પાઠ ૧૬ મો. સત્ય.

અરે મારે સત્યનું ધ્યાન ધરવું, અને નક્કી સાચું બોલવું, કદાપિ ખોટું કામ કરવું નહિ, અને દુનીઆમાં આબરૂથી પંકાયેલાં રહેવું. (૧) સત્યના બીજથી સત્યનું મોટું ઝાડ થશે; અને તેના લાભકારી સારાં ફળ મળશે, સત્યરૂપી ઝાડની નીચે માણસો આશરો લેશે તેથી તેમનાં દુઃખો જતાં રહેશે; અને બધાં સુખ મળશે. (૨) દુનીઆનાં બધાં કામ સત્યમાં (સત્યને આધારે) રહેલાં છે, માટે અસત્ય કામ કરવાથી માણસ દુઃખમાં આવી પડશે. જેમ સત્યરૂપી સુરજનું તેજ ઘણું પ્રકાશશે, તેમ કપટ અને નઠારી બુદ્ધિ (સત્યની) બીકથી નાશ પામશે. (જતી રહેશે) (૩) કદાચ કોઇ કારણથી સત્ય ઢંકાઇ જશે, (જાહેરમાં આવશે નહી) તોપણ આખરે સત્યનોજ પ્રકાશ થશે મતલબ કે સત્ય ઉઘાડું પડશે. જેમ સુરજ કદી વાદળાંથી ઢંકાઇ જાય છે, તોપણ તે પાછો ફરીથી ખુલ્લો થઇ પ્રકાશે છે તેમ. (૪) સાચને નુકસાન નથી, (સાચું બોલવાથી નુકસાન થતું નથી) તેમ તેનો કદાપિ નાશ પણ થતો નથી; માટે હંમેશાં સાચું બોલીનેજ દુનીઆમાં જીત મેળવવી, સત્ય ઘણાં દુઃખ નક્કી ટાળે

છે, સત્યના જેવું જોર બીજું નક્કી નથી. (૫) સત્યમાં હંમેશ ખરું સુખ રહેલું છે, એટલુંજ નહિ પણ સત્યથી પરમેશ્વર ઘણા ખૂશ થશે. વળી સત્ય વગર બીજો કોઇ ધર્મ નથી, માટે સત્યથી સ્વર્ગ જીતો અને હંમેશાં ખૂશ રહો. (૬)

પાઠ ૨૪ મો. પશુઓનાં ટોળાંમાં તકરાર.

ચોપગાં જાનવરોમાં એક વાંધો પડયો; તેથી તેઓએ પોતે સામસામા સવાલ જવાબ કરવા માટે કચેરી ભરી (ભેગાં થયાં) અને ત્યાં બધાં નર અને માદા બેઠાં. એટલે ગાય કહે હું ગાય ગરીબડી પડી એટલે મારા ગુણોની (ઉપયોગીપણાની) કદર કોણ કરશે? મતલબ કે કોઇ નહિ. મારાં વાછરડાં બિચારાં દૂધ વગર ટળવળે છે અને દૂધ તો બીજાં ખાય છે; તોપણ મારા પર થતા જુલમનો પાર કયાં છે? (ટેક) (૧) કુતરો કહે હું વિશ્વાસુ પ્રાણી છું, ધણીનું અન્ન ખાઇને મનમાં ટેક રાખીને તેના ખાધેલા લૂણનો બદલો વાળી આપું છું અને વળી રાત દિવસ સેવા પણ કરું છું; (ટેક) (૨) ગધેડો કહે છે કે બેવકુફ (અક્કલ વગરના) માણસ મને હસે છે, પણ સમજતા નથી કે ભાર કોણ ઉપાડે છે? ભારે વજન લાધે, (પીઠપર ભરે) તોપણ વગર તકરારે હું ચાલું છું; પણ કહો કે માણસો મારો ગુણ કયાં જાણે છે? (ટેક) (૩) ઘોડો કહે હું શરીરે-દુઃખ વેઠીને ચાકરી કરું છું, અને કદાપિ હાર (ખાવા નું) પણ ન ખાઉં, ધણીને પીઠપર બેસાડીને મુસાફરી કરું છું તોપણ કહો કે કોણ મારી કાળજી રાખે છે? (ટેક) (૪) ઊંટ કહે છે, મુસાફરીમાં રસ્તો કાપવાને હું ઘણી લાંબી મુસાફરી કરું છું. તોપણ કોઇ ઘાતકી મુસાફર પાણીને માટે મને મારી

નાખે છે. (રણમાં પાણી નહિ મળવાથી મુસાફર પોતાનો જીવ બચાવવાને ઊંટને મારે છે કેમકે તેની પીઠપરના ઢેકામાં પાણી ભરાઈ રહેલું હોય છે.) છતાં પણ મરતાં મરતાં હું પરોપકાર કરૂં છું. (ટેક) (૫) હાથી કહે રાજાની અંબાડીનો આધાર મારાપર છે. (મતલબ કે મારા વડે અંબાડી શોભે છે.) મારાં પગલાંથી સ્વારી સારી દેખાય છે, અને વળી દરબાર પણ શોભે છે તેથી હું પશુઓમાં મોટો સરદાર છું (મતલબ કે પશુઓમાં હુંજ મોટો છું) (ટેક) (૬) બકરો કહે હું જરા પણ દુઃખ આપતો નથી. તોપણ માણસ મારૂં માંસ ખાવાને માટે તલપી રહે છે, તેથી હું ચંડાળના હાથે કપાઈ મરૂં છું. કહો મને બીન ગુનેગારને ઇન્સાફ કયાં મળે છે? (મતલબ કે મળતો નથી.) (ટેક) (૭) બળદ કહે મારા જોરથી ખેડુત હળ-જમીન ખેડે છે, મારા પર બધી દુનીઆનો આધાર છે; હુંજ સ્વારી કે વેપારનો રોજનો ભાર ઉપાડું છું તોપણ મને જરા પણ આરામ મળતો નથી. (ટેક) (૮).

ગધેડો, બકરો, બળદ, હાથી, ઘોડા, ને ગાય એ બિચારાં પ્રાણી બીજાના ભરોસા પર અપ્રળાય છે. વિશ્વમાં નઠારાં કામને માટે જોકે સરકાર સજા કરે છે; તો પછી પશુ પક્ષીને દુઃખ દેતાં પરમેશ્વર ગુસ્સે થાય નહિ? મતલબ કે થાયજ.

પાઠ ૨૭, જુઓ કે જંતુની જાતમાં કીડી પણ અનાજ એકઠું કરે છે. અને બધી સાથે મળીને હંમેશાં હળીમળીને દરમાં રહે છે.

પાઠ ૩૧ મો. પક્ષીઓની ખુશાલી.

ઝાડ ને છોડવાની ડાળીઓ હાલે છે, અને પવન પાંદડાં હલાવે છે. શોભાયમાન પક્ષીઓ મધુર ગાયન ગાતાં ઊડે છે. (મતલબ

કે કલ્લોલ કરે છે.) પક્ષીઓ મધુર ગાયન ગાતાં પરમેશ્વરનું ધ્યાન ધરતાં, જંગલમાં ચેનબાજી કરતાં અને હંમેશાં ખુશીમાં ફરતાં ટોળામાં હળી મળીને રહેતાં (એક બીજાને) મનની વાતો કહે છે. સુખીઆ પક્ષી હંમેશાં ઝાડ છોડવાની ડાળીપર ડોલે છે. (૧) કોઇ જંગલના ફળ ખાય છે. કોઇ દાણા ખાતા જાય. કોઇ ફૂલામાંનો રસ ચૂસે છે અને કોઇ લીલોતરી ખાય છે. કોઇ લીલોતરી ખાય અને પાણી ઓવારે દોડી જાય, બધાં પક્ષીઓ સાથે નહાય અને પછી પોતાને રસ્તે પાછા ફરે. સાંજે માળામાં બચ્ચાંને સુખે બેઠેલા જોઇ સૂએછે. સવાર થતાં પહેલાં ઊઠીને દોડે છે અને કોઇ જંગલમાં ળીફ ખાય છે. (૨) સારી રીતે ઝૂલતાં ફળ અને જુદી જુદી જાતનો મેવો પરમેશ્વરે આપ્યો છે, તે બધાં પંખીઓ હેતથી ખાય છે. વળી પરમેશ્વરે ખેતરમાં પુરેપુરો પાક આપ્યો છે. તે મીઠો માલ મંડયા રહીને ખાય તોપણ ખૂટે નહિ એટલો છે. તે ખાઇને હંમેશાં સંતોષ રાખીને દરરોજ ચોખ્ખું પાણી પીએછે, અને પોતાને ઠેકાણે આવીને નિરાંતે બેસે છે. ફળો સારી રીતે હાલે છે. (૩)

ઉદ્યમવિષે

મહેનતથી માણુસ એકલો હોય તોપણ હજારો માણુસોને પાછળ પાડે છે, મતલબ કે પોતે આગળ પડે છે. મહેનતથી મરજી મુજબ પૈસો અને અનાજ મેળવી શકાય છે; મહેનતથી રાજાની પદવી લેવી હોય તો તે કાંઇ આઘે નથી મતલબ કે તે પણ મેળવાય છે. મહેનતથી દેવ અને રાક્ષસ તાબે કરી શકાય છે. મહેનતથી આપદાઓ તુરત જતી રહે છે, મહેનતુ માણુસો ધૂળમાંથી પણ સોનું શોધી કાઢે છે; અરે બાળકો ! તમે મહેનતને ઇચ્છેલું ફળ આપનાર ગાય બરાબર જાણો. મહેનતથી ધાર્યા મુજબ ઘણો લાભ મેળવાય છે.

સાર—આળસ છોડી મહેનત કરવી.

પાઠ ૩૬ મો. ગ્રીષ્મ ઋતુનો તમાસો.

પરમેશ્વરની મોટાઇ અમે ગ્રીષ્મઋતુમાં જોઇ લીધી. ઝાડની ઠંડી છાયામાં ફૂલ, ફળને ખુશીથી હાલતાં જોયાં. (૧) કોયલ મીઠા સ્વરથી બોલતી હતી, તેથી આ આંબાનું ઝાડ સારૂં દેખાય છે. જેમ જમીન (સુરજની ગરમીથી) ગરમ થતી જાય છે તેમ મોગરો (પોતાની) સારી વાસ ફેલાવે છે. (૨) **આંબો**—જંગલમાં અને ઝાડોમાં રમતી અને ખૂશ થતી વસંત (ઋતુ) મને (આંબાને) મોર આપીને રખડતી રખડતી ગઇ પછી ગરમીની ઋતુ થઇ એટલે આંબાપર બહુ સારી કેરી આવી, તેને સારી લીલીછમ જોઇને માણસો (તે લેવાને) લોભાય છે. (૧) એ ઋતુમાં ઘણો તાપ પડે છે તેથી કેરીઓ ઝાડપર પાકીને ખરી પડે તે પછી રસદાર થઇને સારો કેસરીઆ રંગ ધરે છે. તે (કેરી)રસથી દુનીઆના લોકોનું મન પોતાની તરફ ખેંચતી તેથી કેરીની મજા મનમાં રહેતી. (૨) **કોયલ**–જુઓ આ ગરમીની ઋતુમાં ધામ ઘણો થાય છે. તેથી પક્ષી ઊડીને જંગલે જંગલ ફરે છે. હું (કોયલ) ટહુકાથી માણસનું મન મારા તરફ ખેંચું છું. મારૂં રહેઠાણ આંબાના ઝાડ પર છે. (૧) હું મારા કાળા રંગના શરીરથી ઓળખાઉં છું, અને મારા મધુરા સાદ વડે વખણાઉં છું (હું માણસોને) ગાયનના સૂર સમજાવું છું, અને મનને મોહ પમાડે એવો બાગ ઘણો ગજાવી મૂકું છું. (૨) **મોગરો**–જુઓ આ બાગ સફેદ મોગરાના ફૂલથી રૂપેરી હોય એવો શોભે છે. વેલાઓમાં ખીલેલી કળીઓ છે તેથી શરીરમાં સારી વાસ લાગે છે. હું ઘણી પાંખડીઓ ફેલાવી ઝારીના જેવો બન્યો છું. બધા લોકોએ મને ગ્રીષ્મનો ખીલેલો બાળક ગણ્યો છે.

ઇંદ્રવજા.

આંબો, કોયલ અને મોગરો એક હારમાં સાથે ગાય છે.

આંબો—કેરી રસદાર હોય તેજ સારી.
કોયલ—હું ઝીણા સ્વરને લીધે ઘણી વખણાઉં છું.
મોગરો--ઝટ મોગરાની મીઠી સુગંધ છે.
બધા કહે છે અમે સારી અને શોભિતી ગ્રીષ્મ ઋતુ જાણી.

પાઠ ૪૦ મો

સ્વચ્છ પાણીથી ભરેલી સારી નદી જુઓ, તેને કાંઠે નાનાં મોટાં ઝાડો ઉગેલાં છે. એમાં જુદાં જુદાં રંગનાં માછલાં મજા કરતાં અને કિનારાપર લીલુંછમ જેવું ઘાસ પશુઓ ચરતા જણાય છે. બધા શહેરનો દેખાવ નક્કી નદીથીજ સમજવો. નદીથી નહાવાનું, ધોવાનું, પાણી પીવાનું મોટું સુખ સમજવું.

ભૂગોળના સવાલ.

પાઠ ૩૮ મો. સ.) પ્રહલાદ શું ધંધો કરતો હતો? વલસાડથી પારડી કઇ દિશામાં છે? વલસાડથી પારડી જતાં રસ્તે કઇ નદી આવે? પારનેરાના ડુંગરના શિખરપર ચઢીને તેમણે શું જોયું? પારડી આવી તેઓએ શું કીધું?

પાઠ ૩૯ મો. સવાલ) ગુજરાતમાં મોટો પર્વત કયો છે? આબુથી બીજા નાના પહાડ કયા કયા છે? ટેકરો, ડુંગરી, ડુંગર, પર્વત, તળેટી, અને ખીણ એટલે શું તે સમજાવો. નવી જમીન શી રીતે બનેછે? કયા પર્વત પર બંગલા, કિલ્લા, દહેરાં વગેરે બાંધી શકાય?

મેદાન એટલે શું તે સમજાવો. લસુંદ્રા, દેવકીકેનાથ, તુંગશીસ્થામ એનાં કુંડમાં ઉનાં પાણી શાથી હશે? પર્વતો ને મેદાનો કેમ થયાં તે સમજાવો. મેદાન અને ડુંગરનો ઉપયોગ કહો.

પાઠ ૪૦ મો. સવાલ) વરસાદનાં પાણીનાં ટીપાં શું શું કામ કરે છે? નદીનો ઉપયોગ કહો. નદીના મુખ આગળની અને મૂળ આગળની જગામાં શો ફેર હોય છે? સરોવર શી રીતે બનતાં હશે? સરોવરનાં પાણી કેવાં હોય છે? કયા સરોવરનું પાણી ખારૂં હોયછે? ગુજરાતમાં મીઠા પાણીનું સરોવર કયું છે? અને ખારા પાણીનું કયું છે? તળાવનું પાણી કેવું હોય છે?

પાઠ ૪૧ મો. સવાલ) સમુદ્રનું પાણી ખારૂં શા માટે હોય છે? સમુદ્ર કેટલો ઉંડો હોય છે? નદીનું પાણી શા માટે મીઠું હોય છે? સમુદ્રમાં મોજાં શાથી થાય છે? સમુદ્રનું પાણી રાતું, ભુરૂં ને પીળું દેખાવાનું કારણ શું? દરીઆમાં રેતી ક્યાંથી આવતી હશે? દરીઆમાં શું શુ પાકે છે?

પાઠ ૪૨ મો. સવાલ) હજીરો કયાં છે ને તે શાને માટે પ્રખ્યાત છે? દરીઆ વિષે થોડીક વાત કહો. ભૂશિર, અખાત અને ઉપસાગર એટલે શું તે સમજાવો. બેટ શી રીતે બનતા હશે? દ્વીપકલ્પ એટલે શું? કઇ ક્રિયા સમુદ્ર કિનારે હંમેશાં થયા કરે છે? સમુદ્રધુની અને ખાડી એટલે શું તે સમજાવો.

પાઠ ૪૩ મો. સવાલ) ગાડાં ને હળમાં શેનું લાકડું વાપરેછે અને તે લાકડું વાપરવાનું કારણ શું? લુહારને ત્યાં શું જોયું?

કુંભારને ત્યાં તેઓએ શું જોયું? ઢેડવાડામાં ઢેડા શું કરતા હતા? શણનું શું બને છે? ગામડામાં વસવાયા લોકો કયા કયા ધંધા કરે છે?

પાઠ ૪૪ મો. સવાલ) ગામ અને શહેરનો તફાવત સમજાવો. અમદાવાદ કયાં છે? શું છે? ને શાને માટે પ્રખ્યાત છે?

પાઠ ૪૫ મો. સવાલ) કુબેરદાર કયાં જતા હતા? તેમની સાથે કોણ ગયું? મુખીએ કોને સલામ કરી? અમલતદારે શી શી વાત પૂછી? કુબેરદાસે શું જવાબ આપ્યો? ફોજદાર, ઓવરસીઅર અને તિજોરરના કામ કહો. વેચાણ, ગીરોખત કયું ખાતું નોંધે છે? કુબેરદાસ દવાખાનામાં શું કરવા ગયા હતા અને ત્યાં કોની સાથે વાતચીત થઇ?

પાઠ ૪૬ મો. સવાલ) તાલુકો, જિલ્લો અને પ્રાંતની વ્યાખ્યા બોલો. એ દરેકના ઉપરીને શું કહે છે? જમીનની વસુલાત માફ કરાવવી અથવા મુલતવી રખાવવી એ કોણ કરી શકે? પ્રાંતના મુખ્ય ખાતાનાં નામ દો. અને તે ખાતાઓનાં મુખ્ય અમલદારને શું કહે છે? તાલુકાના લેણદેણ સંબંધો દાવા કોણ ચુકવેછે? તાલુકામાં પોલીસખાતાનો મુખ્ય અમલદાર કોણ? જિલ્લાના દવાખાનાના ઉપરી દાક્તરને શું કહે છે?

પાઠ ૪૭ મો. સવાલ) કલેકટરને મુખીએ શી બાબતની અરજી આપી? પોલીસના ઉપરી સાહેબને શું કહે છે? જિલ્લા જડજને શું કામ હોય છે?

પાઠવાર અઘરા શબ્દો તથા જોડાક્ષરો.

વાર્તા	સામાન્ય	મૂળાક્ષરો	જોડાક્ષર	પદાર્થપાઠો
પ્રાણીઓ	ચિત્રો	હોશિયારી	ભૂગોળ	માહીતી
પુસ્તકો	પોપટીઉં	વર્ણન	લિપિ	બ્રાહ્મણી
બાળબોધ	પંડિતો	અજાણુ	વરડુ	અનુસ્વાર
વિસર્ગ	ફક્કડ	નર્યા	શ્રદ્ધા	ઉદ્યોગી
અજાણકતું	ઉંમર	વિદ્યાભ્યાસ	ધ્યાન	ટટ્ટુ
મૂર્ખ	હડહડતો	કળિયુગ	ઉતર્યો	બુદ્ધિ
હિંડાડે	ખર્યુંપાન	શ્રાવક	જાત્રા	કૂદી
ડૂબી	અક્કલ	ધણીધણિઆણી	ભક્તિ	કૃપા
નરસિંહ	ચૌદશ	શિક્ષક	અંતઃકરણ	ફેંટો
સોંપ્યો	શુદ્ધિ	આશ્ચર્ય	લગ્ન	કુટુંબ
ખૂંચેલો	ઇન્સાફ	વિજયનગર	ઘડાવ્યાં	કીમતી
સત્તર	મિલ્કત	વહેંચણ	દિવાન	ઉમેર્યો
સુશોભિત	સિપાઇઓ	પૈ પૈસો	અટકાવ્યો	વિશ્વપતિ
જગકર્તા	ભૂલ્યો	સ્તુતિ	પ્રાર્થના	નિવારો
દોડાદોડ	છુટ્યું	પ્રમાણિક	કિંમત	પોલીસ
વૃદ્ધ	આગ્રહ	મુશ્કેલી	વિધવા	જાપ્તો
તુરંગ	વાણીઆ	વિકટ	તૂટી	દ્રવ્ય
લૂટી	મિઠાઇ	તાલેવંત	લૂટ	ભુંડું
મડદાં	યુધિષ્ઠિર	અર્જુન	ક્રોધ	વર્તણુક

દુર્યોધન	સ્ત્રી	દ્રૌપદી	ઝુંપડી		દુઃખ
નવાણું	કૌરવો	ચિત્રગુપ્ત	ગંધર્વ		ગુસ્સો
ન્યાયાધીશ	પ્રીતિ	ચર્ચા	સાક્ષી		શક્તિ
વિચાર્યું	ગળેપડુ	ગૃહસ્થ	નિસાસો		લંગડો
હંમેશાં	કદાપિ	શિઆળ	વિલાસપુર		મહોલ્લો
પિત્તળ	મશ્કરી	શિરોઈ	સ્વાદે		મઝા
સિવાય	દુષ્ટ	કલેશ	નિશ્ચય		વૃક્ષ
આશ્રય	પ્રગટે	ઉજાસ	સ્વર્ગ		રિવાજ
વર્તમાનપત્ર	લક્ષ્મી	ઉત્તર	પત્થર		પૂજે
વિદ્યાર્થી	સ્વચ્છ	તમાશો	ચોંટાડયા		ઇંદ્રિય
ઢાંકણુ	કંટાળો	છિદ્રો	નુકસાન		ભિનાશ
ચોંટયો	નાહ્યા	લૂછી	પાડોશણુ		વિદ્વાન
અઘાટ	ફેંસલો	નિર્ણય	દિલ્હી		વિદ્યા
આસરો	વિષયો	ખુદાવંદ	મચ્છર		નમ્ર
ફાટયો	માતેલો	યુક્તિ	ગર્વ		વોશિંગ્ટન
જોર્જ	વિષ્ણુપ્રસાદ	પુસ્તકાલય	વૃત્તાંત		ધમકાવ્યા
હિંમત	લક્ષણુ	ઈર્ષાખોર	બંદગી		અલ્લાહ
અંદેશો	સાદડી	બ્રાહ્મણુ	પિંડાય	ધિક્કાર	પુરૂષો
ઝવેરાત	તલ્લીન	ગુરુ	ગંદકી	મુકુંદ	પશ્ચિમ
ભિખારી	નાતમહાલ	ચિંતા	મંદવાડ	ઢોલ	દિવાલ
સ્થિતિ	શિક્ષણ	ધુણાવ્યું	શ્વાસ	સરણાઇ	તળેટી

ખૂશ	કિલ્લો	ઠપકો	બિછાનું	ચક્કર	રમણીય
દેશનિકાલ	બાંધણી	ભાંગ્યું	દુર્ગંધ	સ્થિર	આકૃતિ
વિવાદ	પુષ્કળ	ઢોળાયું	કૈકેયી	ચમત્કાર	દેવસ્થાન
મ ર્ગ	સંગ્રહ	મુકાવ	મંથરા	ગ્રીષ્મ	પર્વત
શ્રેષ્ઠ	જંતુ	મુકાવ્યો	શત્રુઘ્ન	ઋતુ	કાઠિઆવાડ
નિર્દોષ	કડિઆરા	દોષ	અયોધ્યા	શ્યામ	શેત્રુંજો
ધક્કો	નિસાસો	મળસ્કે	કૌશલ્યા	મહિમાય	પાલિતાણા
ફૂટી	ધર્માદા	નિર્મળ	સુમિત્રા	સુગંધ	લસુંદ્રા
ફૂટયો	દસમો	સંતોષ	લક્ષ્મણ	ચિત્ત	મિંજાય
સંતાડવા	આશીર્વાદ	વિપત્ત	સંદેહ	સૂર	જન્મ
સદ્ગુણી	ચોકખું	ધૂળ	ચૌદ	પ્રફુલ્લ	ગમ્મત
પ્રદર્શન	શેખચલ્લી	તરૂવર	મુન્સફ	પ્રહલાદ	રફૂ
સીવણકામ	તર્કપ્રસાદ	વડોદરા	ચોર્યાશી	કસ્બો	ખીંટી
ગૂંથે	સજ્જડ	વંશપરંપરા	જિલ્લો	પાંદડાં	ઉત્પન્ન
ગૂંથેલી	ઢેડવાડો	કમિશનર		કુંકણી	મુળીઆં
નિચાણ	ગોદડાં	વત્તા		અંગ્રેજી	અગત્ય
સમુદ્ર	દોરડાં	ડેપ્યુટી		ગોવિંદ	ખ્યાલ
સરિતા	છુટી	સંમતિ		કંટાળતો	પિળાશ
વિચિત્ર	ઓફિસ	શાંતિલાલ		બેસ્વાદ	ડહોળી
મોહંમદ	મીણબત્તી	પરીક્ષા		નીરોગી	નિતારી
અંથડાય	બૂટ	હથિયાર		પ્રરાસણા	ગળણી

કિનારો	ઓવરસીયર	નિશાશ	વિસ્મય	પુષ્ટિકારક
દ્વીપકલ્પ	ખૂટતા	ખૂન	ગંધક	શુમારે
ટંડેલ	સખ્તી	મઝાની	ચિનાઈ	ઘુંટી
નિશાન	ભૂશિર	મુદત	ક્રિયા	સામુદ્રધુની
ભઠ્ઠી	પૈડું	દુરસ્ત	તિજોરર	દાક્તર
કલેકટર	ઈન્સ્પેકટર	ચિકાર	પ્યાલું	લિલાશ
ઝુંમર	ધાન્ય	હાંસોટી	દાઉદખાની	અડદ
વટાણા	થુલું	ચાળણી	ચાળણુ	ફોલ્લાં
પેઃટીસ	ફુમસો	દોડયા	ચૂંટી	દાંડી
શોષી	ચિરાએલું	પ્રકાશ	જીવજંતુ	અવસ્થા
સૂંઢ	વૈતરી	ઇયળ	કીડિઆરા	પોષણુ
કોશેટો	નિરાંત	ધોળાયા	ઉડતું	ઘસારાબંધ
ખાઉધરાં	કમકમાટ	વલવલાટ	ગુચ્છો	બિલાડી
ઠેકડા	ઓચીંતી	દુશ્મનો	ઝુમખો	રતુમડો
તૂત	રાક્ષી	ગબડી	સરત	રહેઠાણુ
તૈયાર	શ્રીધર	ટુકડી	કાબરચીતરૂં	કીકિઆરી
લોંકડી	ખંધાઇ	વાઢ	ધૂરકવા	મૂછ
ઘંટડી	મ્યાન	અગ્નિ	ધ્રૂજતા	સિંહણુ
ચોંટયું	ઠેલણુ	ઘુઘવાટા	ગર્જના	હાડપિંજર
ટાંગ્યું	કાંડું	હૃદય	કુકડો	સંરક્ષણુ
માંસપેશી	સૂક્ષ્મદર્શક	રક્ષણ	ઓંસીકું	ખોળીઉં

તૂટતું	કુકકર	મશક	વાસ્કુટ	ઝબ્બા
ઢોરઢાંકર	ઓશરાઢીએ	ઊઠવેઠ	ટકાઉ	હૂંફ
દુઆ	પરસાળ	પાણીઆરૂં	ધુમાડીઉં	ઘડિઆળ
મિનિટ	સાઠ	અઠ્ઠાવીસ	એહસાન	વિનંતી

ટીપ—શબ્દો આડી લીટીમાં ગોઠવ્યા છે.

કડાંની ડ્રીલ.

કડાં લોઢાના સળીઆનાં બનાવેલાં હોય છે, અને તેનો વ્યાસ એક બિલ્લસ જેટલો હોય છે; તેની જાડાઇનો પરિઘ બે ઇંચનો હોય છે. તે રાતા, પીળા, વાદળી વગેરે તરેહ તરેહના પાકા રંગથી રંગેલા હોય છે.

સૂચના–૧) કડાંની દરેક રમત અગિઆર સુધી કરાવી બારે હાથ કડાં સાથે લટકતા રખાવવા. ૨) છેલ્લી રમતે બારે કડાં જમીનપર મૂકાવી દેવડાવવાં. મૂકતા અવાજ ન થાય તે બાબત સૂચના આપવી. ૩) કડાં મુઠ્ઠીમાં જોરથી દાબીને પકડવા. અંગુઠો ટેકણુમાં કડાં ઉપર રાખવો જેથી કડાં હાલશે નહિ અને પકડવા સુગમ પડશે.

રમત ૧ લી—તૈયાર-કડાં લેવા તત્પર થવું. ચાલો–બે કડાં બે હાથમાં લઇ હાથ પગની સાથે અડાડેલા રાખવા.

૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ જી—૧) બેઉ હાથ સામા લાંબા, ખભાની સીધી લીટીમાં. (મુઠ્ઠીઓ સામસામી) ૨) બેઉ હાથ પીઠ ગમ પાછળ ખેંચી કડાં છાતી આગળ રાખવા.

રમત ૩ જી—બેઉ કડાં એકઠાં કરી વચ્ચેથી બેઉ હાથે સામસામાં પકડવા. ૧) ઘુંટણમાંથી પગ વાળી પગના આંગળાપર બજન

રાખી બેસવું એડી ઉંચી રાખવી. (હાથ બે પગ વચ્ચે સીધા રાખવા)

૨) ઉભા થવું ને કડાં માથા ઉપર ધરી રાખવા. (ઉભા થતી વખતે એડી જમીનપર ઠોકવી જોઇએ.)

રમત ૪ થી—કડાં છુટા કરી એકેક હાથમાં પકડવા ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ ખભાની સીધી લીટીમાં લંબાવવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો,) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૫ મી—૧) જમણો હાથ સામો લાંબો કરવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો.) (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૬ ઠ્ઠી—૧)જમણો હાથ ઉંચો (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૭ મી—૧) બેઉ હાથ ઉંચા (મુઠીઓ સામસામે) ૨) બેઉ કડાં પગનાં આંગળાં આગળ (પગ ઘુંટણમાંથી સીધા રાખવા)

રમત ૮ મી—બેઉ હાથ ઉંચા (મુઠીઓ સામસામે) ૧) જમણો હાથ મોં સામેથી ઉપલી તરફથી લઇ ફેરવીને ઉંચો રાખવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રાખવો) ૨) એકથી ઉલટું

રમત ૯ મી—૧) બેઉ હાથ સામા લાંબા (મુઠીઓ સામસામે) ૨) બેઉ હાથ પાછળ લાંબા.

રમત ૧૦ મી—૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટમાં (મુઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથના અંગુઠા ખભાને અડકાડવા.

તિથી સંપૂર્ણ વ્યુત્પતિ; કવિતાનું વિવરણ-સ્પષ્ટીકરણ; બ્રિટિશ અને હિંદની સંપૂર્ણ રાજરીતિ; સમાસ પ્રકરણ; બાર ભેલ્સની ડ્રિલ વગેરેનો વિસ્તારથી સમાવેશ કરેલો છે)

છઠ્ઠીના અર્થ કિંમત ૭ આના—(જેની અંદર શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે, અને રૂઢ બંને રીતે; કવિતાનો અન્વય; સમજુતી; વ્યુત્પતિ; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર વગેરે)

પાંચમીના અર્થ કિંમત ૬ આના—(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતિ; વ્યુત્પતિ; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; અપૂર્ણાંકના નિયમો; અઘરા શબ્દો; જોડાક્ષરો વગેરે)

ચોથીના અર્થ કિંમત ૬ આના—(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતી; તમામ પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; અઘરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; ડ્રિલ; મુંબઈ ઇલાકાની ભૂતળ; બ્રિટિશ હિંદના રાજકીય ભાગ વગેરે.)

બીજીના અર્થ કિંમત ૩ આના-(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતી; પાઠનો સાર; અઘરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; બીજા ધોરણમાં કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ મુજબ શીખવવાની ભૂગોળ, ડમ્બેલ્સની ડ્રિલ વગેરે)

પહેલીના અર્થ કિંમત બે આના—જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતી; અઘરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; ડમ્બેલ્સની ડ્રિલ; પાઠના સવાલ તથા સાર વગેરે)

બાળવર્ગની નોટ કિંમત ૧॥ આનો-(ખાસ બાળ

વર્ગના શિક્ષકો તેમજ વિદ્યાર્થીઓ માટે) (જેની અંદર મૂળાક્ષર શિક્ષણ; ત્રણ રીતે મૂળાક્ષર લખવાનો ક્રમ; કાના માત્રા વગરના બે અને ત્રણ અક્ષરના શબ્દો; કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ મુજબ બારાખડી શિક્ષણ; આંક; અર્થ; ગીત તથા કવિતાની સમજુતી; આંકનો ઉપયોગ; સરવાળાના કોઠા; બાદબાકીના કોઠા; ડ્રિલ ગીત સાથે, તેમજ સાદી; દડાની રમત; એકથી પાંચ સુધી ઉમેરવા તથા બાદ કરવા વિષે પાઠ વગેરે.)

અંક સૂચક મૂળાક્ષર કિત્તા કિંમત ૦ા આનો-

(જેમાં અંક ઉપરથી મૂળાક્ષર શીખવવાની રીત; મૂળાક્ષર કાના માત્રા વગરના શબ્દોથી યાદ રહે તેવા શબ્દો સહીત)

આમાં બતાવેલી પદ્ધતિથી શિક્ષણ આપવાથી તેમજ શીખવાથી ઘણીજ ટુંક મુદતમાં આંકડા તથા મૂળાક્ષર લખતાં વાંચતાં આવડી જાય છે.

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧ લાના અર્થ	૦-૩-૦
કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૨ જાના અર્થ	૦-૪-૦
કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૩ જાના અર્થ	૦-૬-૦
'બાળ ગરબાવળીની' નોટ	૦-૨-૦

એક વખત મંગાવી ખાત્રી કરો. કમીશનમાં પુષ્કળ લાભ

તમામ જાતનાં પુસ્તકો વી.પી થી તુરત મોકલવામાં આવે છે.

પત્ર વ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો.

શાહપોર } મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કોના સોલ એજંટ
સુરત. } શા. મગનલાલ મોતીરામ.

જાહેર ખબર.

કિન્ડરગાર્ટન સીસ્ટમ મુજબ. નવાં ધોરણ માટે મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. તરફથી બહાર પડેલી બુકો

બાળવર્ગની નોટ ... ૦-૧-૬	સાતમીના અર્થ ... ૦-૮-
પહેલીના અર્થ... ... ૦-૨-૦	પદાર્થપાઠ ભાગ ૧ લો. ૦-૩-
બીજીના અર્થ... ... ૦-૩-૦	પદાર્થપાઠ ભાગ ૨ જો. ૦-૫-
ચોથીના અર્થ..... ૦-૬-૦	મૂળાક્ષર કિત્તા... ... ૦-૦-
પાંચમીના અર્થ ... ૦-૬ ૦	સુરત શહેરનો નકશો છપાય
છઠ્ઠીના અર્થ... ... ૦-૭-૦	ચોર્યાસીતાલુકાનો ,, ૦-૧-

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ ૦-૩-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજાના અર્થ ૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજાના અર્થ ૦-૬-૦

અંક સૂચક મૂળાક્ષર કિત્તા કિંમત ૦ા આનો—જેમાં અંક ઉપરથી મૂળાક્ષર શિખવવાની રીત, મૂળાક્ષર કાના માત્રા વગરના શબ્દોથી યાદ રહે તેવા શબ્દો સહિત.

પત્ર વ્યવહાર નીચેને મરનામે કરવો.

શાહપોર } મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો ના સોલ એજંટ—
સુરત. } શા. મગનલાલ મોતીરામ

પ્રાથમિક તથા ગ્રામ્યશાળાના દરેક ધોરણના—

—"મુખગણિત શિક્ષક" તૈયાર છે.

'રત જિલ્લાનો "ભૂગોળ શિક્ષક" સવા આનો.

જિલ્લાનો નકશો ત્રણ આના.

ગમ લ. કૃત 'બાળ ગરબાવળી' ની નોટ બે આના.

મગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર—સુરત.